

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Micrologvs|| De Ecclesiasticis|| Observationibvs.||

Bernoldus <Constantiensis>

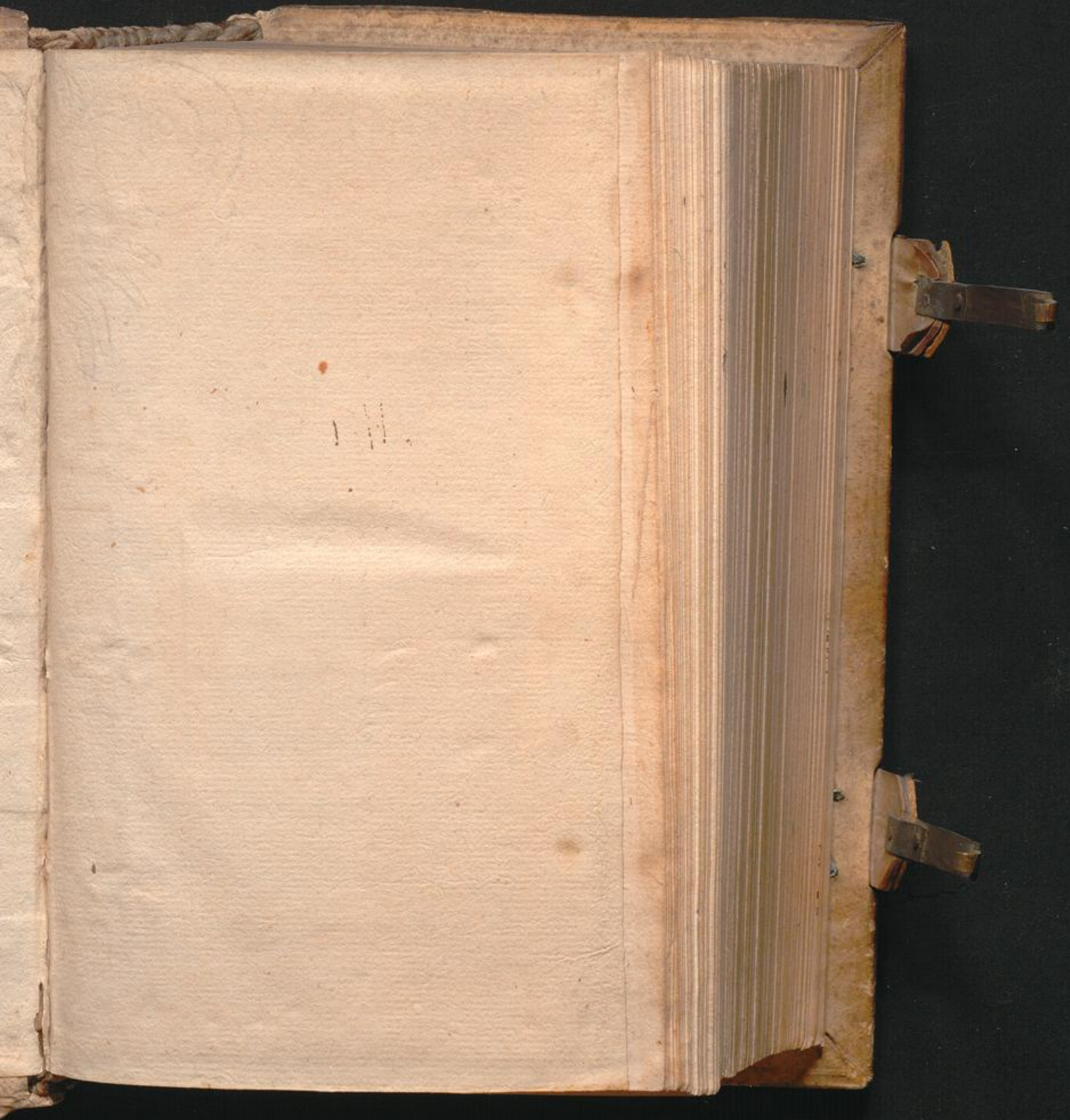
Antverpiæ, 1565

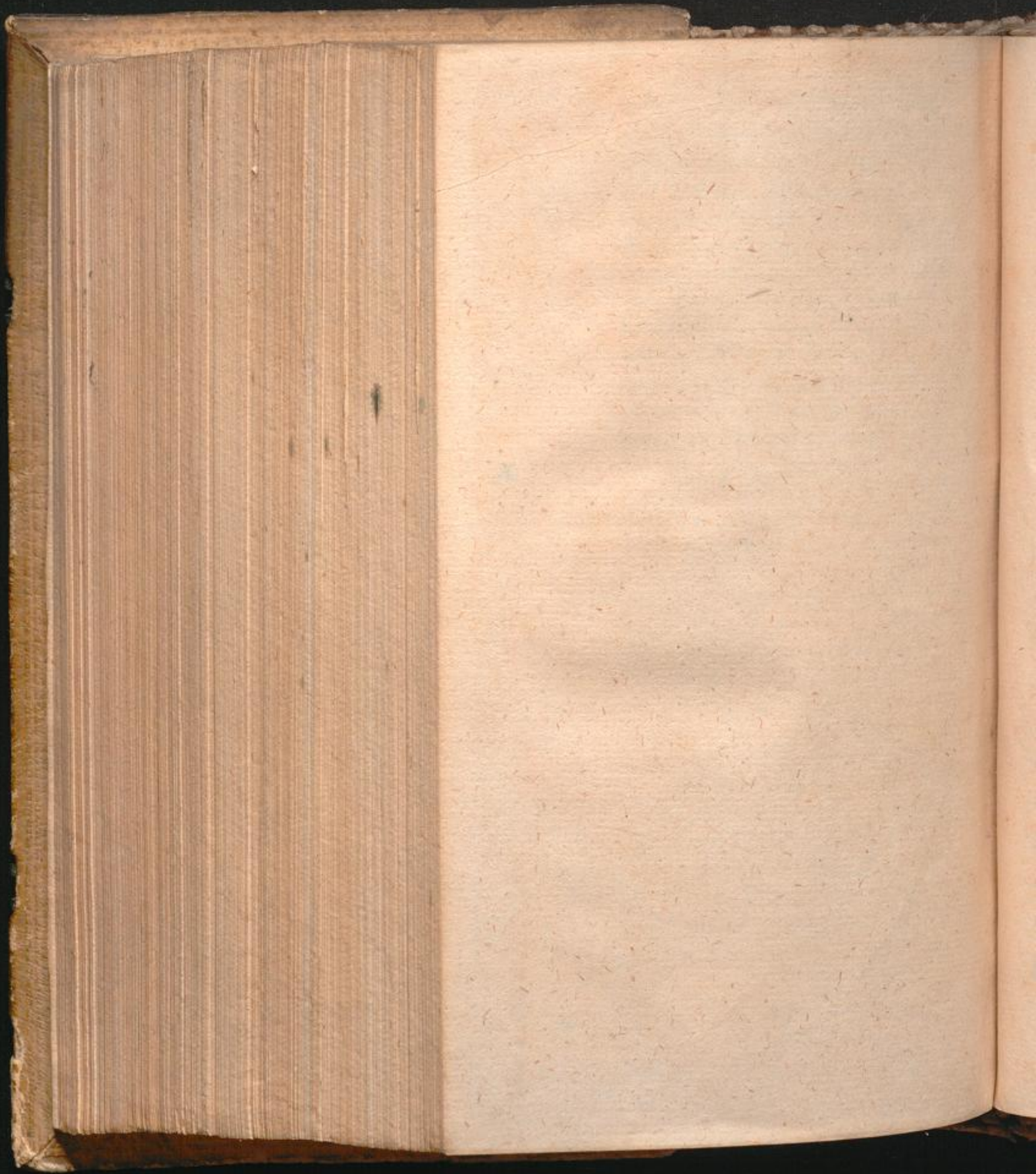
[urn:nbn:de:hbz:466:1-63426](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63426)

M. 1 Th. 4844.

43.

MICROLOGVS
DE ECCLESIASTICIS
OBSERVATIONIBVS.

*Opusculum ante annos propè quingentos conscri-
ptum ab homine antiquitatis Ecclesiastica stu-
diosissimo, nunc primum verò integrum in lucem
editum,*

Opera Iacobi Pamelij Brugensis
S. Theol. Licent.

ANTVERPIÆ.
Ex officina Christophori Plantini.
clō. Io. LXV.

MICROLOGVS

DE ECCLESIASTICIS

OBSEVATIONIBVS

Summa priuilegij.

REGIS Priuilegio cautum est, ne quis, citra Christophori Plantini voluntatem, opusculum cui titulus, Micrologus De Ecclesiasticis obseruationibus, nunc primum opera Iacobi Pamelij Brugensis S. Theol. Licent. in lucem editum intra sexenniū imprimat aut alicubi impressum importet, vanalemūe habeat. Qui secus faxit, cōfiscationis librorū, & vnus floreni in quemcumque librum pœna multabitur vt latius in Regio Diplomate expressum est, dato Bruxella. Ianuarij. 1564.

Signat. De la Torre

IACOBVS PAME³
LIVS BRVGENSIS
LECTORI CANDIDO. S.

DVM totus sum in conqui-
rendis undequaque libris
Rabani Mauri Archiepi-
scopi Moguntini, viri citra
dubitationem omnem eruditiss. ac in sa-
crarum litterarum expositione versatiss.
(quippe qui exactissimum in uniuersa
Biblia sacra commentarium è veterum
Theologorum monumentis collegerit) ad
nos missus est è bibliotheca Septè fontiu
Rabani titulo Micrologus de ecclesiasti-
cis obseruationibus. Quem ubi primum
inspexi, ac ex ipsis capitum titulis to-
tius operis argumentum didici: mirum
quantopere eo thesauro inuento sim ga-
uisus, præsertim quod spes certa afful-
geret, posse me suo iam tandem auctori
A 2 librum

4
librum illum adserere, quem alibi incerto auctore citatum reperissem, ut qui non ignorarem scripsisse Rabanum de diuinis officijs. Verum, dum paulo post penitus codicem intropicio, & mentionem in illo fieri video Gregorij Papae septimi, atque Episcoporum Amalarij Treuirensis & Anselmi Lucensis, qui seculis aliquot Rabano sunt posteriores: illius non esse certo deprehendi. Neque tamen id me deterruit ab editione semel animo concepta, quin potius, quod tibi, Lector, gratum illum fore mihi persuaderem, è blattis actineis iam tandem aliquando eruendum suscepi, hoc ipso quoque minusculo literario conciliare me posse ratus studiosorum animos, ut siquid penes se habeant Rabani, quo meum hoc institutum tam piū promouere queant; communicare non grauentur. quod ut faciant, ad vnum omnes etiā atque etiam rogo. atque adeo obtestor. Accessit & alia occasio, qua me
velis

5
velis remisque (quod aiunt) in hęc im-
pulsit sententiam: Synodus nouissima Tri-
dentina Patres quosdam certo numero
delegit, qui ad euitandam illam, (quam
calumniantur nostri seculi Aristarchi)
rituum ecclesiasticorum discrepantiam,
Breuiarium ac Missale componerēt, quę
suis numeris absoluta, toto Christiano
orbi obseruanda auctoritate Apostolica
proponerent. Hos quum non dubitarem
ad ritum veterem Ecclesię Romanę om-
nia redintegraturos, atque ad eam rem
non parum conducere posse nostrum Mi-
crologum; ego illum primo quoque tem-
pore euulgandum censui, utpote ę quo
resarciri posse tantum non existimarem,
quicquid ę primęua illa Romani ordinis
institutione variatum esset. Neque ve-
rō inficias eo, extare etiam aliquot huius
argumenti scriptores, qui multū ad hanc
rem conferre queant, ę quorum sunt nu-
mero dictus Amalarius, VValafridus,

A 3 Stra-

Strabus ac Honorij Gemma: at si ad hunc nostrum conferantur, perparum, praesertim cum desiderentur Amalarij tres libri qui de officijs anni totius pertractant; illum quoque diligentissime euoluerit auctor Micrologi additis alijs quibusdam, quae merito apud omnes momenti aliquid habere debeant, idque in libris vetustioribus, quorum hodie vix quicquam praeter titulos extat, nempe in D. Gregorij Sacramentario ac Antiphonario, (ita olim inscribebantur) ac libro Lectionum D. Hieronymi, quem Comitem inscripsit, ad quos velut ad regulam Lesbiam adaptari voluit officia ecclesiastica. E quibus, mea quidem sententia, rectius pristinae integritati omnia restitui possint, quam in Missalibus aut Breviarijs, quae hodie circumferuntur: quae quanquam Ordinis Romani nunc nomen, nunc antiqui praese titulum ferant, non per omnia tamen cum illo consentire aucto-

auctores citati, ac noster hic manifestum
 faciunt. Exemplis quod dico comprobari
 poterat, tum de Evangelio ad Dominicã
 Aduentus primam ac Dominicarum va-
 gantium intercalatione post Pentecosten,
 tum de nõ observata ad amussim Euan-
 geliorum cū Orationibus concordia, quã
 præscripsit D. Gregorius. Verùm hoc lo-
 co ijs supersedendum putavi, ne cuiquam
 prolixitate nimia molestus sim, neue Cen-
 soris mihi munus arrogare videar. Si
 quis eius rei sit curiosior, cõsulat XXIX.
 XXXI. XLI. ac postrema duo Micrologi
 capita. Hoc vnum dicere non verebor,
 minus nouitatis ortum iri in cæteris per
 orbem ecclesijs, si ritum illum veterem
 Romanum sequantur Patres, quàm si
 recentiore hunc nulla sui parte immu-
 tatum retineant. Ad illum enim quàm
 proxime accedunt omnes pene totius or-
 bis Romani ecclesie ac nostra quoque
 Brugenfis, nunc cathedralis, iam inde

Verò ab annis septingentis Canonicoꝝ
 collegio insignis . Hunc verò non multis
 ab hinc sæculis, si qua historia habenda
 fides, è Sacello Pontificio mutuati sunt
 patres instituti Franciscani, ac postmodũ
 soli ferè Romani in vsum receperunt.
 Testatum id reliquit ante annos propè
 ducentos circa annum Domini 1380.
 Radulphus de Riuo Tungrensis Deca-
 nus, in libro (quem penes me manuscri-
 ptum habeo) de Canonum obseruantia.
 Apud illum Propositionis 22. hic est ti-
 tulus: Ordo sanctæ Romanæ Ecclesiæ, nõ
 ex vsu fratrum Minorum, sed ex sacris
 Canonibus, scripturis authenticis, libris
 antiquis, generalique & proportionali
 locorum consuetudine, colligatur. Quod
 cum multis argumentis è re ipsa petitis,
 collatione rituum inter se facta, sparsim
 toto opere asseruisset: hoc loco id ipsum
 duplici ratione historica late deducit, nos
 verò in summam contraximus. Harum
 prior

9
prior, quod ipse Romæ didicisset, in Sa-
cello Pontificio apud Lateranū, non tam
plenè solere fieri officia ecclesiastica, at-
que in alijs Collegiatis vrbis ecclesijs,
imò id Capellare officium, ita vocat, bre-
uius fieri consuetum, ac sæpius à Ponti-
ficibus variatum, atque id esse quod
fratres Minores obseruandum suscepe-
runt, quippe cuius Ordinarium ipse Ro-
mæ viderit à tempore Innocentij Papa
tertij collectum. Altera, quod Nicolaus
Papa tertius sub annum Domini 1277.
remotis à reliquis quoque vrbis Eccle-
sijs libris antiquioribus, breuiaria ac li-
bros Missales ordinis fratrum Minorū
in vsum introduxerit, ac per omnes vr-
bis ecclesias obseruari mandauerit, vs-
que adeo vt etate sua Romæ libros omnes
Radulphus novos repererit. Sed hæc ex-
tra scopum, illud verò ad institutum no-
strum propius pertinet, quod habet ille;
Alie autem nationes, inquit, orbis Ro-
mani

A s mani

mani libros & officia sua habent è directo ab ipsis ecclesijs Romanis, & non à Capella Papæ, sicut ex libris & tractatibus Amalarij, Vvalesfredi, Micrologi, Gemma, & caterorum de officio diuino scribentium colligitur euidenter. Quæ verba è lubētius huc adduximus, quod Micrologi nostri argumētum paucis explicent, quem tanti fecit ille, vt præ reliquis, eius potissimū auctoritate nitatur, ac integras aliquando paginas in suum opus ex illo transcripserit: unde quedā etiam loca restituumus, vt hic etiam innotescat, non à me primū, sed iam olim ab illo in precio habitum Micrologum, nec mirum cuiquam videatur, quod sine auctoris nomine emittere illum in lucem non sim veritus; quippe quod etiam id ætatis ignoratum sit à viro antiquitatis ipsius perscrutatore vigilantissimo. Ego verò, (vt ad illum nostra redeat oratio) quisquis tandem huius libri fuit auctor,

auctor, humilitatis ergo prætermisisse
 suum nomen arbitror, uti ab alijs multis
 factum reperimus. Nam quod quidam
 Bernoldo Constantiensi asscribant, ex cõ-
 iectura est, eo quòd Romanum ordinem
 ab illo descriptũ testetur Tritenhemius:
 nec temporis ratio satis conuenit. Ab a-
 lijs Ioannis Micrologus inscribitur; sed
 quis ille Ioannes fuerit, nescio. Vixisse au-
 tem constat Auctorem atate Gregorij
 septimi Pontificis, quem Romanæ sedi
 suo tempore præsedisse non obscure sub-
 indicat, quanquã iam defunctũ, cum hæc
 scriberet: familiarem quoque fuisse se si-
 gnificat Anselmo Lucensi, qui fuit Gre-
 gorij VII. cooperatores indefessus. quorũ
 uterque floruit, atque adeo & auctor
 noster circa annum Domini 1080. ante
 annos prope quingentos: qua atate cum
 obseruata adhuc fuerit quibusdam in lo-
 cis communio Eucharistiæ sub vtraque
 specie, non est quod miretur quisquam,
 siquid

siquid alicubi in Micrologo scriptum re-
 pererit de eius generis cōmunionē. Quan-
 quam tamen satis colligi detur ex capite
 17. iam tum v̄sitatam fuisse Communio-
 nem infirmorum sub altera, panis nem-
 pe specie duntaxat. Verum de his aliās
 fortasse latius, v̄ti etiam de Missis tum
 publicis, tum priuatis, quas v̄traſque
 agnoscit non v̄no in loco Micrologus.
 Quicquid præterea ille cōtinet animad-
 uersione dignum ad marginem adnota-
 tum reperies. Ceterum si quis me actum
 agere dicat in publicando Micrologo, quic-
 iam pridem viderit ab alijs editum, hoc
 illi respondeo: non nisi mera illa esse frag-
 menta, hunc verò nostrum 40. capitibus
 auctiorem, illa de Missa ritè celebranda
 duntaxat, nostrum de ceteris quoque to-
 tius anni officijs pertractare. Quare cū
 tibi, Lector, satisfactum abundè existi-
 mem, ne præfationis modum excedere
 videar, vela orationis contraham: tu
 quic-

quicquid, id est, aequi, quasi, bonique con-
sulas. Certè si placere intellexero, etiam
alios aliquot eiusdem argumenti libellos
non visos hactenus, propediem in lucem
proferre est animus. Tu interea vale ac
fruere.

Varię lectiones, & errata, in quibusdam præ-
fertim exemplaribus, admissa.

Pag. 23. vers. 21. Adeo 26. 22. alius 29. 5. in 19. mutuauit. 30. 1. In
calice 20. Oremus. Præceptis ibidem 21. 1. tamen 8. inde 34. 20. ad
marg. centius 3. suo 36. 10. ad marg. quorūlibet. 41. 25. ad marg.
Exaltatio 42. 8. & cum ipso, & in ipso &c. 22. Cum dicimus 44.
10. Vnum 47. 26. In marg. Pontifice 51. 22. ante communionem
populo 53. 16. ad marg. benedicere 55. 24. Sequitur 56. 8. aduna-
te 17. suisque ibidem 20. viuo & vero. 23. addatur: virginis Marię
58. 26. munera 59. 12. per Christum 60. 5. addatur, semper 61.
1. super, 5. tertiam 11. osculato 64. 1. Vnum, 3. autumnale 65. 24.
quicquid 68. 20. secundam 71. 12. sexta feria, 18. vt hoc 73. vlt.
iuxta computationem 76. in marg. Duratum 77. 7. Gradualia Ibid.
15. lectionibus Ibid. 22. Antiphona, pro, autem. 78. 25. qua 80.
24. sanctum Cal. 83. in marg. freq. in seq. 86. 6. post ipsa ibidē 10.
inofficiatur 90. in marg. singularū 93. 6. earū 94. 6. tot off. ibid.
18. earum 95. 22. tamen 96. 8. In Euangelio Antiphona: 97. 13.
cantum 98. 17. quam 19. quā 101. 6. per se 104. 22. sancti men-
tionem fin. 108. 12. Alleluya autem 109. 16. & 17. celebramus Ro-
mano more. Sciendum autem 111. 17. soluitur 113. 7. incipimus
ibid 9. quinque, quinquepart. ibid. 25. constituit vt in marg. del. De.
114. 2. dimisit. ibidem. sicut Do. 124. 14. Antiphonę 125. 10. quia
ibid. in marg. Annotinum 125. 4. Si. Ibidem. 5. natalē 127. 16. præ-
termittunt, 128. 9. festiue 130. 21. Alboinum, siue Albinū 131.
22. authenticis 133. 14. adaptauerit ibid. 18. Et, superfluum.

Capita sequentis opusculi.

DE introitu Missæ.	1
De Gloria in excelsis, & Dominus vobiscum	2
De prima oratione in Missa	3
De numero orationum	4
De Authenticis orationibus	5
De conclusione orationum	6
De conclusione seu confirmatione orationum	7
De Epistola ad Missam legenda	8
De Evangelio legendo	9
De oblatione in altari componenda	10
Quid super oblationem sit dicendum	11
Quid auctum sit in Canone	12
Quid superfluum sit in Canone	13
De signis super oblationem	14
De acceptione oblationis in manus	15
De commemoratione Dominicæ passionis	16
De commemoratione mortuorum & reliquis ob-	
servantijs vsque ad finem Canonis	17
De panis fractione & communicatione	18
De vitanda intinctione	19
Repetitio à superioribus	20
De benedictione post Missam	21
Quid agat sacerdos post Missam	22
Brevis descriptio celebranda Missæ	23
De vernali Ieiunio	24
De	

	De aestiuali Ieiunio	25
	De autumnali Ieiunio	26
1	De hyemali Ieiunio.	27
2	De officijs eorundem Ieiuniorum	28
3	De vacantibus Dominicis	29
4	De Aduentu Domini	30
5	De Euangelio, Cum appropinquaret	31
6	De historia, Clama	32
7	De septem diebus ante natale Domini	33
8	De Natali Domini	34
9	De secunda vespera sancti Stephani	35
10	De Innocentibus	36
11	De officio, Dum medium silentium	37
12	De eodem officio in alia Dominica repetendo	38
13	De octaua Domini	39
14	De Epiphania	40
15	De Dominicis post Epiphaniam	41
16	De duobus festis in vnu diem concurrētibus	42
ob-	De martyribus Romanis Pontificibus	43
17	De octauis sanctorum	44
18	De priori vespera Dominicarum	45
19	De aqua asperfusionis, Gloria in excelsis, Ite missa	
20	est, Credo in vnum	46
21	De septuagesima	47
22	De festis infra septuagesimam vel quinquagesi-	
23	mam concurrentibus	48
24	De capite Ieiunij	49
De		De

<i>De quadragesima</i>	50
<i>De oratione super populum</i>	51
<i>De diebus Dominice passionis</i>	52
<i>De sabbatho sancto</i>	53
<i>De Paschali obseruatione</i>	54
<i>De festis infra Paschale tempus</i>	55
<i>De pascha annotino</i>	56
<i>De Letanijs</i>	57
<i>De hebdomada Pentecostes</i>	58
<i>De octaua Pentecostes</i>	59
<i>De officio Sancte Trinitatis</i>	60
<i>De concordia & ordine officiorum</i>	61
<i>De Dominicali officio nō facile pr.etermittēdo</i>	62

MICROLOGVS

17

DE ECCLESIASTICIS

OBSERVATIONIBVS

5

De introitu Misse,

CAP. I.

10 **P**RESBYTER, cum se parat ad missam, iuxta Romanā consuetudinem decantat psalmos, Quam dilecta, Benedixisti, Inclina domine, Credidi: Deinde, *κύριε ἐλέησον*, Pater noster, cum precibus & oratione pro peccatis, videlicet vt intus & exterius summo sacerdoti placere valeat: quem cū sacratissima oblatione, sibi, omnibusque Christianis placare desiderat. Paratus autem intrat ad altare, & facit confessionē; quia 20 scriptum est: Sapiens accusator est sui in principio. & antiquæ legis sacerdotes primum pro se, deinde pro populo offerre soliti erant. Interim cantatur Antiphona ad Introitum, quæ ab introitu sacerdotis ad altare hoc nomen meruit habere. Hanc ad introitum dici, Cælestinus Papa in ordine quadragesimus quintus
 B insti-

Confessio sacerdotis cur instituta. Prouerb. 18.

50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62

Sic etiam Amalarius e gestis Pontificum c. 5. lib. de officio Missæ.

Missæ in 1000

instituit: cum usque ad eius tempora ante sacrificium Epistola tantum Pauli & Euangelium legeretur. Letaniæ quæ sequuntur propter ipsa Græca verba, à Græcis assumptæ creduntur.

De Gloria in excelsis, & Dominus vobiscum,

CAP. II.

IN omni festo quod plenum habet officium, excepto intra aduentum Domini, & septuagesimam, & natali Innocentium, tam presbyter quàm Episcopus, Gloria in excelsis dicent. Quod etiam nunquam

Officium Missæ post meridiem non dicitur.

post Meridiem legitur dicendum, nisi in Cœna Domini, vbi Chrisma cõficitur, & in sabbatis Paschæ & Pentecostes. Deinde versus ad populum dicit: Dominus vobiscum. Respondetur, Et cum spiritu tuo.

Vide hac de re plura apud Damianum in tractatu inscripto, Dominus vobiscum.

Notandum ex his verbis, Plures esse debere respondentes, & vnum salutantem. Sicut enim ineptè respõderetur: Et cum spiritu vestro, cum vnus esset saluator, sic incongruè salutatur per Dominus vobiscum, cum vnus tantum assit vel nullus. Hoc utique beatissimi patres Apostolici, Anacletus quidè à beato Petro quintus, & Soter in ordine decimus tertius de-

cre-

cretis suis firmare, vt sacerdos semper
 vel tertius esset, dum Missas celebraret.
 Zacharias autem vir Apostolicus in ordi-
 ne nonagesimus tertius constituit, ne sa-
 5 cerdotes ad celebranda Missarum solem-
 nia cum baculo intrarent, nec velato ca-
 pite altari astarent. Sancti quoque patres
 in Aurelianensi Concilio, capitulo tertio
 constituerunt vt ad salutationes sacerdo-
 10 tis non solum clerici, & Deo dicati, sed &
 omnis plebs consona voce respondeat.

Tertius saltem
 esse debet sac-
 dos Missas cel-
 brans.

Velato capite sa-
 cerdos altari a-
 stare, prohibe-
 tur.

De prima oratione in Missa,

CAP. III.

15 SEQUITUR oratio quam Collecta
 dicunt; eo quod sacerdos, qui legatione
 fungitur pro populo ad Dominum, omniu
 petitiones ea oratione colligat atque con-
 cludat. Illae tamen orationes specialius
 20 Collectae vocari videntur, quae apud Ro-
 manos super collectam populi fiunt, dum
 colligitur vt procedat de vna ecclesia in
 aliam, ad stationem faciendam, vt in ca-
 pite Ieiunij illa oratio: Concede quae su-
 25 mus, apud sanctam Anastasia supra Col-
 lectam populi dicitur, qui stationem a-
 pud sanctam Sabinam celebraturus est.

Collectae quae
 proprie nuncu-
 pentur.

Desideratur ille
Amalarij prolo-
gus.

I V X T A Romanum ordinem non nisi vnā orationem ante lectionem dicere deberemus, vt Amalarius in prologo libri sui De officijs se ab ipsis Romanis didicisse fatetur. Hoc vtique & institutio officiorū exigere videtur, vt, sicut ad vnā missam, vnā tantum lectionē & Evangelium legimus, item vnum introitum, imò vnum officium cantamus: nihilominus & vnā orationē dicamus. Sed hoc iam pauci obseruant; imò plures in tantū orationes multiplicant, vt auditores suos sibi ingratos efficiant, & populum dei potius auertant, quàm ad sacrificandum illiciant. Hoc autem sapientioribus multū displicet, qui etsi aliquādo antiquam traditionem, alijs morigerando, excedunt; in ipsa tamen sua excessione modum tenere & aliquam rationem attendere solent. Vnde & in missa, & si non semper, vna tantum oratione sint cōtenti, septenarium tamen numerum in orationibus rarò excedunt: quem vtique numerum, nec dominica oratio excedit, quæ cum solis septem petitionibus omnia corpori,

Septenariū numerū raro orationes excedūt.

& animæ necessaria comprehendit. Hoc autem summo opere solēt obseruare, vt in Missa aut vnā, aut tres, aut quinque, aut septem orationes dicant. Vnā, propter Romanam traditionē: Tres, quia dominus ante passionem suam ter orasse legitur: Quinque, propter quinque partitam eius passionem, in cuius commemoratione eadē celebramus officia: Septem, quia & Apostoli septem petitiones dominicæ orationis ad consecrationem eorundem ministeriorum frequentasse leguntur. In natiuitate tamen Domini ad Missam in mane Romani orationem de sancta Anastasia adiiciūt: quia stationem in ecclesia eiusdem martyris ad eandem Missam agunt. Et nos quoque illos in illa adiectione imitamur, licet non eandem adiectionis occasionē habere videamur. Rarissimè quidem diligentiores officiorum obseruatores, alios in orationibus numeros admittunt, nisi & quos nos suprā cōpetenti mysterio insignitos notauimus.

25 *De Authenticis orationibus,*

CAP. V

ALIAS quoque orationes, nisi anti-
 B 3 quas

Ut adprobate
 sint orationes.

quas, & Gregorianas difficillimè admittunt, utpote quas in antiquioribus, & emendatioribus Sacramentarijs inueniunt. Nam octauum Africanę prouincię Concilium, (cui sanctus Augustinus, imò ducenti & quatuordecim sancti patres interfuerunt) capitulo duodecimo constituit: Nullę preces, vel orationes, vel Missę, vel præfationes, vel commédationes, vel manus impositiones dicantur, nisi in Concilio fuerint probatę. Item tertium Carthaginense Concilium (cui idem sanctus Augustinus interfuit) capitulo vigesimo tertio nullus ad altare Patrę pro Filio, vel Filii pro Patre nominet, sed semper oratione ad Patrē dirigat, nec qualibet oratione utatur nisi probata. Oratio quidē ad Patrē dirigenda est, iuxta Domini præceptum, qui discipulos suos ita instruxit, cum eum interrogarent, qualiter orare deberent. Cum stabitis, inquit, ad orandum, dicite: Pater noster, qui es in cęlis. &c.

Concil. Mileuitanum. Can. 12

3. Carthag. cōc. Can. 23.

Ad Patrē semper dirigenda oratio.

Luc. 11.

De conclusione orationum,

CAP. VI.

CONCLVDIMVS autē orationes, per Dominū nostrum, videlicet Patrē oran-

orādo per Filiū , iuxta eiusdem Filij præceptum , qui in Euangelio ita præcepit. Vique modo non petistis quicquam Patre in nomine meo ; petite & accipietis. 5 qui & effectum nostris petitionibus , si per ipsum rogauerimus , promittit dicens: Quodcūque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis . Vnde & orationes plurimas , vel penè omnes fatis congruè ita cōcludimus: Per Dominū nostrū. Paucissimæ enim inueniuntur, quæ pro cōpetentia sensus, alia cōclusionione finiātur . Vt illa: Præsta quæsumus omnipotēs Deus, vt natus saluator: Qui tecum viuit & regnat. Item & illa: Deus cuius filius in alta cælorū Dominū nostrū Iesum Christū qui tecum viuit, &c. In qualibet autem conclusionione commemorationem sanctæ Trinitatis obseruare solemus, iuxta quod in emendationibus Sacramētarijs expressum inuenimus . [A deo enim sancti patres inuocationē sanctæ Trinitatis in orationibus siue benedictionibus obseruabāt: vt nec in ipsis sacrum aliquid ratum censerent, quorum cōfectioni inuocatio S. Trinitatis defuisset vt in sacris Paulianistarum, quorum & baptismum siue ordi-

Ioan. 16.

In qualibet conclusionione obseruanda sanctæ Trinitatis commemoratio.

Cōc. Nic. Can. 19. & 6. Synodus, Can. 97.

nationes in cōuersis iteranda censuerūt] Sciendum autem in illa v̄sitata cōclutione, Per dominum nostrum, quòd Romanus ordo & antiquissima exemplaria nomen Dei interponunt, vbi dicitur: Qui tecum viuit & regnat, Deus. quod tamen moderni post nomen Spiritus sancti subiungere solent. Et hæc vtique consuetudo etiã apud Romanos & vsquequaque adeo inualuit, vt antiquæ traditionis exercutio iam non sine scandalo locum habere possit: quod iuxta Apostolum, & euangelium in tam leuibus [summo] studio deuitare debemus.

Non omittendū nomē Deus.

Rom. 14.
Math. 18.

[Iterum] de cōclutione, seu cōfirmatione orationum,

CAP. VII.

Conclusio in exorcismis.

SECUNDVM Romanam auctoritatem nullam orationem, Per eum qui venturus est, cōcludimus, nisi sit exorcismus, in quo Diabolus per diuinum iudicium vt à creatura dei discedat, exorcizatur, siue adiuratur. Nam in alijs orationibus, quas, Per dominum nostrū, cōcludimus, patrem, vt nobis per amorem filij sui subueniat, imploramus. In exorcismo autem
Dia-

Diabolum per dei iudicium, vt aufugiat, increpamus. Omnes autem astantes iuxta antiquam sanctorum patrum traditionem, in signum confirmationis, Amen, Amen oratione nū confirmatio. 5 subiungere debent, vt communem orationem, quam sacerdos pro omnibus Domino libauit, confirmet. Vnde & in ipsa secreta, Per omnia sæcula sæculorum, altiùs dicit, vt præmissa oratio per, Amen, si oratio scilicet in tribus gradibus confirmatio. 10 à populo possit confirmari.

De Epistola, ad Missam legenda,

CAP. VIII.

SOLIS subdiaconibus ¹ inferioris inter inferiores gradus 15 gradus Romana auctoritas cõcedit, vt sacris vestibus induti Epistolam legant ad Missam. Quod tamen non ex eorum consecratione, sed potius ex ecclesiastica concessione meruerunt obtinere. Vnde & Nam proprium & Lectoris officium Lektionen legere in ecclesia. 20 rationabilius esse videtur, vt ipse sacerdos sibi epistolam legat, quam vt aliquẽ nondũ ordinatum sibi asciscat ad legendum. Nam beatus Hormisdã à sancto Petro 2 quartus 25 quinquagesimus ³ tertius Papa, capitulo tertio illum deponit, quicumque non ordinatus officium ordinati vsurpauerit: quod vtique non ex consecratione, nec

pulpito

-o-
-o-
-o-Sine vestibus sa-
cris ministeriū
altaris fieri non
potest.

ex ecclesiastica consuetudine vnquā pro-
meruit. Canones etiā alios nisi ad hoc or-
dinatos in ecclesia legere, vel in publico
psallere, vel Alleluia dicere, vel alicubi
exorcizare, in diuersis Cōcilijs prohibue-
re. Nihil autem obstat, quin sacerdos infe-
riorum ordinū officia, si necesse fuerit, ex-
pleat: quem & omnes inferiores obtine-
re cōstat, qui & in Missa sacris vestibus est
indutus, sine quibus iuxta Romanū or-
dinem ministrare non debemus. Vnde &
congruentiū ipse sibi officiū subdiaconi
representat, quā quemlibet inordina-
tum, nec sacris vestibus indutum hoc ex-
plere permittat.

De Euangelio [in qua parte sit legendum.]

CAP. IX.

DIACONI quoque officium in Missa
nihilominus & ipse conuenientius ex-
plebit, quā alij qui sacris vestibus non
fuerit indutus. Nam etiam diaconus tē-
pore oblationis & lectionis Alba indutus
esse debet, iuxta quadragesimum primū
Carthaginensis Concilij quarti capitulū,
cui sanctus Augustinus, imò ducenti, se-
ptem

ptem & decem sancti patres interfuerūt.
 Iuxta decretum Anastasij papæ, non se-
 detur donec Euangelium legitur, quæ re-
 uerentia, vt aiunt, & Apostolicæ lectioni
 5 apud Græcos exhibetur. Diaconus cum
 legit Euangelium iuxta Romanum ordi-
 nem in ambone vertitur ad Meridiē, vbi
 & masculi cōueniunt: non ad Aquilonē
 vbi fœminæ consistunt. Ad principalem
 10 enim sexū meritò vertitur, cui, vt Apōsto-
 lus instituit, infirmior sexus domi institu-
 endus cōmittitur. Quod autē presbyteri
 ad legendū Euangelium non se ad Meri-
 diem vertunt, hoc ideo inoleuisse credi-
 15 mus, quia nec ordo illis iniunxit, vt in am-
 bonem ad legendū, sicut diacones, ascen-
 derent, vbi necessariò ad masculos potius
 quàm ad fœminas se vertere deberent.
 Nam iuxta ecclesiasticam consuetudinē
 20 ad altare legunt, vbi nulla diuersitas audi-
 torum approximat, quæ legētes magis in
 hanc partem quàm in aliam conuerti exi-
 gat. Nusquā ibi fœminæ, sed soli religiosi
 ad dexteram & ad sinistram permittun-
 25 tur stare. Ad sinistrum verò cornu altaris
 habent librum cum legunt Euāgelium,
 vel cum sacrificant vt in dextera parte
 sint

dum
 Græci ad Episto-
 lae lectionē non
 sedent,

Ambonē vocat
 quod pulpitum
 prius dixit.

Masculi ad Me-
 ridiem, fœmi-
 næ consistebāt
 ad Aquilonem,

aut uno verbo ad
 se, ibi quæ dicitur
 oratione ad

Fœminæ ad al-
 tare stare non
 permittuntur.

sint expeditiores ad suscipiendas oblationes, siue ad conficienda altaris sacramenta. Vnde ad Aquilonem magis, quam ad Meridiem versi videntur, cū annunciant Euangelium. Hinc itaque illa vsurpatio emeruisse videtur, vt etiā diacones in ambone contra Romanum ordinem se vertāt ad Aquilonem, potiusque se ad partē foeminarum quàm masculorum vertere non vereantur. Quæ vsurpatio iam adeo inoleuit, vt apud plerosque quasi pro ordine teneatur. Sed quia certissimè contra ordinem est, & inhonesta, à diligentioribus ordinis seruatoribus meritò refutatur. Ordo quoque præcipit, vt, qui lecturus est Euangelium, crucem sibi faciat in fronte, videlicet iuxta Augustinum, in sede ipsius verecundię, vt eliminata omni verecundia, cum Apostolo non erubescant de Euangelio Christi, qui se in fine de illo erubiturum prædixit, quicumque eum hīc, vel verba eius coram hominibus erubuerit. Faciat etiam sibi in pectore crucem, ne aliqua suggestio diaboli eū impediāt, quin puro corde euangeliū dei annunciare valeat. Presbiter cum legit euāgelium, Romano more, planetam in dex.

et utique

*In fronte cur fiat
crucis signū, &
cur in pectore.*

Rom. I.

*Planetam appel-
lat, quā nos sto-
kam dicimus.*

dexterum leuat humerum, vt expeditū se terrenis affectibus esse demonstret ad euangelizandum. Eadem quoque ratione & diaconi cū legunt, planetam tantū id sinistro humero ponere videtur. Item Romanus ordo præcipit vt incensum semper præcedat Euangelium, cū ad altare siue in ambonem portatur: nō autem concedit, vt oblatio in altari thurificetur. quod & Amalarius in prologo libri sui de officijs, Romanos deuitare fatetur; quamuis modo à pluribus, imò penè ab omnibus vsurpetur.

15 *De oblatione in altari componenda,*

CAP. X.

FINITO Euangelio statim est offerendum, dum & offerenda canitur, quæ nomen de oblatione mutauit. Nam ordine præpostero deinceps offertur, postquam in altari proposita oblatione sacerdos populum hortatur ad orandū. Sanctus Alexander Papa quintus à beato Petro constituit, vt panis tantum & vinū aqua mixtum in sacrificio domini offeratur, quia de latere domini sanguis & aqua simul

An

profluxis.
Cyprianus epistola ad Concilium de sacramento calicis.

An calice, inquit, Dominico aqua vino
deesse nõ debet, ne populus, qui per aquã
iuxta Apocalypsin significatur, à Christo
separatus esse videatur. Ita autem iuxta
Romanum ordinem in altari componen-

Oblatam vocat
hostiam.

da sunt, vt oblata in corporali posita, calix
ad dextrum latus oblatae ponatur, quasi
sanguinẽ Domini suscepturus quem de
latere Dominico profluxisse credimus.
Nam oblatam siue panẽ in verum Chri-
sti corpus, sicut & vinum in sanguinẽ Do-
minicum conuerti non dubitamus. Solent
autẽ presbyteri, dum sine ministris offe-
runt, deposita oblata in altari patinam
abscondere sub corporali, & fortasse ideo
quia iuxta ordinẽ Acolitus debet eã te-
nere inuolutã inter sacrificandũ. Coope-
ritur quoque calix, non tam causa myste-
rij quã cautelã, vsque dũ finito Cano-
ne dicitur: Oremus p̄ceptis salutaribus
moniti. Discooperitur tãdem, dum leua-
tur: vbi dicitur, Accepit & hũc præclarũ
calicem: & ibi, Per ipsũ & cum ipso. &
hoc fortasse ideo, quia cautiũs leuatur si-
ne operimento, quã coopertus.

Vera conuersio
panis & vini in
corpus & san-
guinẽ Christi.

Quid super oblatione sit dicendũ, CAP. XI.

COMPOSITA autem oblatione in
alta-

altari, dicit sacerdos hanc orationem iuxta Gallicanum ordinē: Veni sanctificator omnipotens, æterne Deus, benedic hoc sacrificium tuo nomini præparatum. Per Christum Dominum nostrum. Deinde ante altare inclinatus dicat hanc orationem, non ex aliquo ordine, sed ex ecclesiastica consuetudine: Suscipe sancta Trinitas hanc oblationem quam tibi offerimus in memoriam passionis, resurrectionis, ascensionis. Quæ utique oratio à diligentioribus ordinis & comprobata consuetudinis obseruatoribus tam pro defunctis, quam pro viuís sola frequentatur; qui etsi multotiens plurimorum consuetudini cedant, superflua tamen summo opere deuitant. Romanus tamē ordo, nullam orationem instituit post offerendam ante secretam. Erectus autē presbyter populum hortatur ad orandum, & ipse post finitam secretam, præfationem oratur in Canonem, in qua supernorum ciuium ordines meritò cõnumeratur, quia eisdē mysterijs quæ ibi conficiuntur, iuxta attestationem sanctorum patrum, interesse creduntur. Vnde & angelicus hymnus, id est, Sanctus, Sanctus, Sanctus, sub-

Præfatio Canonis.

Mysterijs Misse angelus inter esse creduntur.

Hymnus Ange-
licus Sanctus,
Sanctus &c.

x Missæ

Lumine curvatur
in Missæ
celebratione.

subsequitur, quem beatus Sixtus Papa in ordine octauus constituit, vt ante sacrificium diceretur. Hunc autem hymnū & ipse sacerdos cum alijs necessariò debet dicere, ne seipsum sua prece videatur priuasse, qui & suas voces & aliorum angelicis laudibus admitti deprecatus est in præfatione. Iuxta Romanum ordinem nunquam Missam absque lumine celebramus: non vtique ad depellendas tenebras, cum sit clara dies, sed potius in typū illius luminis, cuius sacramenta ibi confirmamus, sine quo & in meridie palpabimus vt in nocte.

Quid auctum sit in Canone,

CAP. XII.

ORATIONEM, quam Canonem, siue actionem, propter regulare sacramentorum confectionem, Romano more appellamus, quis composuerit aperte non legimus; nisi quòd S. Gregorius quendam scholasticum illam composuisse testatur. Multa tamen eidem Canonì à sanctis patribus inserta legimus: sicut à Sancto Alexandro Papa in ordine quinto, ipsius passionis cõmemoratio interferi iubetur

Helasius Papa, dū adhuc scholasticus esset, auctor Canonis quale nunc habemus: antea vero quædam partes illius ab ecclesia receptas satis constat. Vide Innoc. 3. in Can. Missæ ac Valafridū de reb. Eccl. c. 11.

D. Greg. Regi-
stri lib. 7. episto-
la 61. ad Ioan-
nē Siracusanū.

betur. Item, sanctus Gregorius Papa pri-
mus, Diesque nostros in tua pace dispo-
nas, vsque Per Christum Dominum no-
strum. Et magnus Leo, sanctum sacrificiū
§ immaculatam hostiam in Canone addi-
derunt. Item quoque Gregorius Domi-
nicam orationem se Canoni adiecisse in
registro suo asserit, vbi quibusdā de mur-
murantibus humili responsione satisfac-
10 cit: inconueniens esse asserens, vt oratio
quam scholasticus composuit, ad oblatio-
nem diceretur, & illa prætermitteretur,
quam ipsi Apostoli ex institutione Do-
minica in confectione eorundem sacra-
15 mentorum vsitasse crederentur. In sum-
mis quoque festiuitatibus quædā Cano-
ni in illo loco, vbi dicitur: Communican-
tes, vel, Hanc igitur oblationem, interpo-
nimus, quæ tamen ex antiquioribus &
20 emendatioribus sacramentarijs interpo-
nēda esse didicimus, videlicet in Natiui-
tate Domini, In Epiphania, in Cæna, in
Pascha, in Ascensione, in Pētecoste. [Hu-
iusmodi interpositiones efficiūt, vt illud,
25 communicantes, apertius per se, quasi in
catholica communione manentes, intel-
ligamus, quàm ad subsequēntium sancto-
rum

C

rum

rum communionem ipsum referamus. Nimis autem temerarium videtur, ut nos aliqua Canoni ad nostrum libitum adijciamus, nisi quæ à sanctis patribus adiecta vel adijcienda esse cognouimus, præcipue cum inter ipsos sanctos patres nulli aliquid adiecisse legantur, nisi qui, & Apostolica auctoritate præditi hoc facere potuerunt. Optimum ergo videtur, ut in hac causa terminos nostrorum patrum non excedamus, nec nos Apostolicæ auctoritatis reos efficiamus, si quod soli Apostolicæ auctoritati competit Canonem nostris interpositionibus augmentare præsumamus.

Soli Pontifices ad Canonem aliquid addidisse leguntur.

2 conuenit

Quid superfluum sit in Canone,

CAP. XIII.

Certè particulas Canonis quas hic superfluas facit Innocentius 36. suo tempore agnoscit ac interpretatur, Annoranit etiam Radulphus de Rivo, non posse nunc illas omittere sine scandalo.

INTERPONERE enim solent quidam ibi suas orationes, ubi dicitur, Memeto Domine famulorum famularumque, & ante commemorationem defunctorum. Item post nomē Domini Pape siue proprii episcopi, adijciunt: Et omnibus orthodoxis Catholicæ & Apostolicæ fidei cultoribus, sed superfluo. Nam ordo statim

5 tim in sequenti versu, vbi dicitur: Me-
 mento domine famulorum famularum-
 que, nobis cōcedit, vt omnium viuorum
 commemoremus, quoscunque volueri-
 mus. Item post pauca addunt Pro quibus
 tibi offerimus, cū in antiquioribus &
 veracioribus sacramentarijs, non nisi sub
 tertia persona offerentes ^{1 scriptis} ibi reperian-
 tur. Item ibi: Vnde & memores nos tui
 10 serui, natiuitatem domini commemo-
 rant, cū iuxta Apostolum in eiusmodi
 sacrificio, non Natiuitatem Domini, sed
 mortem eius annunciare debeamus. Vn-
 de & sanctus Ambrosius, in libro sacra-
 15 mentorum: Quotiescunque, inquit, of-
 fertur sacrificium, mors Domini, resur-
 rectio domini, ascensio domini signifi-
 catur. Quod & sanctus Augustinus sua
 attestacione confirmat. Quapropter &
 20 nos ibi tantum ^{2 passionem} passionis, resurrectionis
 & ascensionis commemoramus. Hæc er-
 go omnia quæ nos adiectiua notauimus,
 ille proculdubio superflua & eradenda
 iudicabit, quicunque antiquiores & e-
 25 mendatiores sacramentarios diligenter
 inspexerit. Sciendum est autem quod
 Romana auctoritas nomina viuorum fi-
 deliū

Mors Christi,
 nō natiuitas in
 hoc sacrificio
 cōmemoratur.

Vide Ambr. li:
 4. de Sacramen-
 tis c. 6

2 passionem
 resurrectionē
 & ascensionē

delium internumerare permittit, vbi dicitur, Memento Domine famulorum famularumque: similiter & defunctorum, vbi iterum dicitur, Memento etiam & eorum nomina. Aliorum verò sanctorum nomina annumerare non debemus, nisi quos in Canone inuenimus antiquitus descriptos, excepto post, Pater noster, in illa oratione, vbi iuxta ordinem quantumlibet sanctorum nomina internumerare possimus. Et hoc etiam notandum, quod personæ prælatorum & subiectorum in Canone distinguntur. Vbi enim domini Apostolici siue Episcopi nostri nomen assumimus, de prælatis agere videmur. De subiectis verò statim in sequenti versu vbi dicimus; Memento Domine famulorum famularumque tuarum. Item illud: Hæc igitur oblationem seru de prælatis sonat. Nam quod sequitur, Sed & cunctæ familiæ tuæ, subiectos videtur intimare. Vnde &, Memores Domine nos serui tui, de prælatis: Sed & plebs tua sancta, de subiectis agere non dubitatur.

Sanctorum nomina in Canone non recitanda, nisi quæ antiquitus in eo descripta sunt.

4 quantumlibet

De

*De signis super oblationem,**1 que super oblationem sunt.*

CAP. XIII.

DE signis autem quæ super oblationem à diuersis diuersè fiunt, nos ab Apostolica sede potissimùm formam sumere decreuimus, vnde totius Christianæ religionis ordinem & originem suscepimus. Nam & illi sedi nostro tempore Deus [talem] gubernatorem, reuerendæ inquam memorix Gregorium Papam imposuit, qui sub decem suis antecessoribus, à puero Romæ nutritus & eruditus, omnes Apostolicas traditiones diligentissimè inuestigauit, inuestigatas studiosissimè in actum referre curauit. Hunc ergo doctorem religione & auctoritate præcipuum, imò Apostolicam traditionem per ipsum in considerandis mysterijs potissimùm imitari decreuimus. Sicut nos ipsi per ipsum & per Episcopos qui eum imitati sunt, accepimus, imparè numerum semper in dispensatione signorum super oblationem obseruamus, videlicet vnam crucem, vel tres, vel quinque facièdo; & hoc vtique non sine certi causa mysterij. Nà in vna & tribus, vnum & trinum Deum intimamus. In quinque autem, quinquepartitam Domini

Gregorius
Papa 7.Signorum impar
par numerus se
per obseruatus.

ni passionē significamus. Merito autem impar numerus in ecclesiasticis officijs frequentatur, quia nunquam in duo aequalia unitate impediēte diuiditur, sicut unitas sanctę ecclesię nullatenus eam in duo secari patitur. In primis ubi dicitur, Hęc dona, hęc munera, hęc sancta sacrificia, tres tātum cruces super panem & vinum communiter facimus, nec unquam panem à calice separamus in con-
 signatione, nisi ubi separatim nominantur in Canone. Ita autem illa communiter signamus, ut erecta pars crucis tātum super panem, transuersa autem super calicem protendatur. Nam erecta pars crucis corpus Dominicum sustinuit; transuersa autem, ipsius brachia distendit. Unde & calix congruē sub brachio eius collocatur, quasi de latere Dominico sanguinē Domini suscepturus. Cū dicimus, Hęc igitur oblationem, vsque ad altare inclinamur ad exemplar Christi, qui se humiliavit pro nobis vsque ad mortem crucis. Erecti autem cū dicimus, Benedictam, ascriptam, ratam, tres cruces super vtrunque simul facimus. Non enim hic sola oblata signanda est, ut quidam faciunt,

2 brachia

Inclinatio vsque ad altare.

nt, sed vtrunque signatur in oblatione. Nam sequitur, vt nobis fiat corpus & sanguis, subauditur, hæc oblatio. Et hoc cum dicitur, quarta crux super panem & quinta super calicem separatim imponitur. Congruè autem prius tres tantum cruces super vtrunque fecimus, licet quinque voces ad signa faciendâ equipollentes haberemus, id est, Benedictam, ascriptam, ratam, rationabilem, acceptabilem, videlicet vt quinarium non excederemus, & quintam crucem super calicem, quinti quasi vulneris Indicem, unde sanguis profluxit, competenter faceremus.

sed vtrunque
quia vtrunque
significatur in
oblatione.

De acceptione oblationis in manus,

CAP. XV.

DEINDE panis in manus accipitur, & antequam reponatur in altare, benedicitur; Item & calix eleuatus ante depositionem benedicitur. Nam & Dominus in Euangelio vtrunque legitur benedixisse antequam dimitteret è manibus. Matth. 26. Accepta enim in manibus benedixit, postea discipulis dedit. Item, vbi dicitur, Hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immacul-

C 4 cula-

Quinque cruce-
ces post conse-
crationem.

cularam, tres cruces super vtrumque simul facimus: quia & vtrumque simul in eisdem verbis intelligimus. Quartam autem crucem super panem, & quintam super calicem separatim infigimus, iterum sanguine Dominice de latere Dominico profluentem designantes.

De commemoratione Dominice passionis,

CAP. XVI.

NOTANDUM autem per totum Canonem Dominice passionis commemorationem potissimum actitari, iuxta Domini preceptum in Evangelio. Hæc, inquit, quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis. Et illud Apostoli. Quotiescunque hoc sumpseritis, mortem Domini annunciabitis. Vnde & ipse sacerdos per totum Canonem in expansione manuum non tam metis deuotionem quam Christi extensionem in cruce præsignat, iuxta illud: Expandi manus meas tota die. Non ergo digiti sunt contrahendi semper, vt quidam præ nimia cautela faciunt. Malè enim cauti sumus, si Christum imitari summopere non studemus. Congruum ergo est, vt manus expandamus
infra

Matth. 26.
Luc. 22.

1. Cor. 11.

Expansio manuum
quid significet.

sa. 65.

infra Canonem, hoc tamen obseruato,
nequid digitis tangamus præter Domini
corpus. Presbyter autem manus rarò re-
mittere solet, nisi cùm necessariò propo-
5 sitam oblationem benedicere debet.

Presbyter autem humiliationē Domini
vsque ad crucem, vt prædiximus, nobis
indicat; cùm se vsque ad altare inclinatur
dicendo: Hæc ergo oblationem. Statim
10 enim in sequētibus narrationem de Do-
minica passione orditur, cuius typus vs-
que ad, supplices te rogamus, obserua-
tur. Vbi videlicet sacerdos se iuxta altare
inclinans. Christum in cruce inclinato
15 capite spiritum tradidisse significat.

*De commemoratione mortuorum, & reliquis
obseruantijs, vsque in finem Canonis,*

CAP. XVII.

20 P O S T mortem Christi in cruce com-
memoratio mortuorū subsequitur, quia
nec aliorum mortuorum commemora-
tio agenda est, nisi qui in Christi morte
redempti sunt, & in Christo hanc vitam
25 finierunt. Cùm autem sacerdos vocem
exultat dicens: Nobis quoque peccatori-
bus, Centurionem illum designat qui vi-

x defunctorū.

*Exultatio vo-
cis.*

Matth. 27.

C 5 fa

sa morte Christi vocem exaltauit, dicendo, Verè filius dei erat iste. Tres verò cruces super corpus & sanguinem communiter facit, cum dicit, Sanctificas, viuificas, benedicis, in honorem sanctæ Trinitatis. Postea cum corpore Dominico

Quinque cruces cum corpore dominico.

quatuor cruces super calicem facimus, dicendo, Per ipsū & in ipso & cum ipso, & quintam in latere calicis, videlicet iterū vulnus Dominici lateris significando. Unde & calicem ex eodem latere cum oblata tangimus iuxta Romanum ordinem.

Multi tamen tres tantum cruces super calicem, & duas in latere eius faciunt, sed videtur incongruum, cum Christus nullum vulnus in latere habuerit nisi vñ.

præter

Sed reuerendæ memoriæ Gregorius Papa fecit, vt prædiximus, quod beatus Anselmus Lucensis Episcopus ita ab eo se

Anselmus Lucensis.

didicisse testatus est, & hoc ita semper obseruauit, nobisque itidem obseruandum firmissimè inculcauit, cum dicimus: Per

omnia sæcula sæculorum, Corpus cum Calice leuamus, & statim in altari deposita cooperimus. Quia & Ioseph corpus

Dominicum de cruce leuauit, & in sepulchro depositum lapide cooperuit. Huc

vsque

vsque calix pro cautela coopertus videba-
 tur, deinceps autem magis pro mysterio
 cooperitur, quia sicut Christus tres dies
 in sepulchro fuit coopertus; ita & nos cor-
 5 pus Domini & calicem cooperimus, vs-
 que dum tres articulos cōpleamus, quip-
 pe præfationem Dominicæ orationis &
 ipsam Dominicam orationem, & illam
 quæ sequitur quæ embolis Dominicæ
 10 orationis nuncupatur. Iuxta Romanum
 ordinem cum dicitur, Et ab omni per-
 turbatione securi, accipit archidiaconus
 à subdiacono patinam nudam quam aco-
 litus tenuit inuolutam, & osculatam
 15 dat vni ex diaconibus tenendam, ad cō-
 fractionem in ea faciendam. Vnde sacer-
 dos sine ministro sacrificans ad eundem
 locum eam de sub corporali absconditam
 refumit, & osculatā in altari deponit vt
 20 hostiam in ea cōfringat. Cum autem di-
 cit, Per Dominum nostrum, rumpit ho-
 stiam ex dextro latere iuxta ordinem ad
 designandam Dominici lateris percus-
 sionem. Deinde maiorem partem in duo
 25 confringit vt tres portiones de corpore
 Dominico efficere possit. Nam vnam in
 calicem faciendo crucem mittere debet,
 cum

cur calix operti-
tur.

Embolis Ora-
tionis Domini-
cæ: Libera nos
Domine, &c.

Patinæ vsus

Hostia diuisa
in tres partes.

cum dicit, Pax Domini sit semper vobiscum, ad designandum corporis & animæ coniunctionem in resurrectione Christi. Alteram verò ipse Presbyter necessario sumit, ante calicis participationem, iuxta Dominicam institutionem. Tertiam autem comunicaturis siue infirmis necessario dimittit, nec hoc utique sine certa causa mysterij. Tripliciter enim corpus Domini intelligitur, vnum quod resurrexit à mortuis quod significat particula in sanguinem missa: Aliud quod adhuc vivit in terra, significatum per particulam à sacerdote cōsumptam: Tertium, quod iam requiescit in Christo, quod & à tertia particula in altari seruata aptè figuratur, quam viaticum morientium appellare solemus.

Tertia pars Hostie comunicaturis aut infirmis reseruebatur olim.

De Panis fractione & communicatione,

CAP. XVIII.

POST immisionem autem panis in calicem iuxta Romanum ordinem dicit sacerdos sub silentio; Fiat commixtio & consecratio corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi. Beatus Innocentius Papa in ordine quadragesimus quintus, confi-

constituit, pacem dari post cōfectionem
 sacramentorum. Cū pacem damus,
 dicere solemus, Pax tecum, Et cum spi-
 ritu tuo. Congruè autem pax datur an-
 5 te communionem, quia iudicium sibi
 manducat & bibit, quicumque non pri-
 us fratri suo repacificatus communica-
 re præsumperit. Sergius Papa in ordi-
 ne octogesimus sextus constituit, vt in
 10 tempore fractionis Dominici corporis,
 Agnus Dei à clero & populo decante-
 tur. Videlicet vt ille nobis propicietur
 cuius corpus ibi confringi videmus & cre-
 dimus. Facta autem confractione de-
 15 bent omnes communicare interim, cū
 & Antiphona cantatur quæ de commu-
 nione nomen mutuauit, cui & psalmus
 subiungendus est cum, Gloria patri, si ne-
 cesse fuerit. Sciendum autem eandē An-
 20 tiphonam, semper eundem psalmum cū
 introitu habere, si non habeat proprium
 de quo sumpta videatur. Orationem
 quam inclinati dicimus, antequam com-
 municemus, non ex ordine sed ex religio-
 25 forū traditione habemus scilicet [hanc:]
 Domine Iesu Christe qui ex voluntate
 Patris. Itē & illud, Corpus & sanguis Do-
 mini

Pacem dari cō-
 stituit Innocen-
 tius Papa pri-
 mus. Antea ve-
 rò apud Græ-
 cos iam olim
 id vsitatu.
 1. Cor. 11.

Sergius Papa
 Agnus dei can-
 tari instituit.

Priuarū Ora-
tionum breui-
tati studendum
in Missa,

mini nostri Iesu Christi, quod dicimus cum alijs Eucharistiā distribuimus. Sunt & aliæ multæ orationes, quas quidam ad pacem & communionem priuatim frequentant, sed diligentiores antiquiorum traditionum obseruatores, nos in huiusmodi priuatis orationibus breuitati studere docuerunt, potiusque publicis precibus in officio Missæ occupari uoluerunt. Nam beatus Innocentius Papa scribens sancto Augustino & Aurelio Episcopo, asserit quod nos plus communibus & publicis quā singularibus & priuatis orationibus proficere poterimus.

De uitanda intinctione,

CAP. XIX.

NON est autem autenticū quod quidam corpus Domini intingunt, & intinctum pro complemento communionis populo distribuunt. Nam ordo Romanus contradicit, quia & in parascue uinū non cōsecratum cum Dominica oratione & Dominici corporis immisione iubet consecrare, ut populus plenè possit cōmunicare. Quod utique superfluo præcipere,

peret, si intinctum Dominicū à priori die corpus seruetur, & ita intinctū populo ad cōmunicandum sufficere videretur.

Julius quoque Papa in ordine trigésimus
 5 sextus Episcopis Aegypti scribens huius-
 modi intinctionem penitus prohibet, &
 seorsum panem & seorsum calicem iux-
 ta Dominicam institutionem sumenda
 docet. Vnde & beatus Gelasius Papa in
 10 ordine 51. Scribens quibusdam Episcopis,
 excommunicari illos præcepit quicūque
 sumpto corpore Dominico, à calicis par-
 ticipatione se abstineret. Nam & ipse in
 eodem decreto asserit: huiusmodi sacra-
 15 mentorum diuisio sine grandi sacrilegio
 prouenire non poterit. Postquam omnes
 cōmunicauerint, dicit sacerdos hanc ora-
 tionem sub silentio [iuxta Romanum or-
 dinem.] Quod ore sumpsimus. Qua fini-
 20 ta sequitur oratio siue orationes post cō-
 munionem dicendæ, quæ eodem nume-
 ro & ordine orationibus ante lectionem
 sine secretis ante præfationem dictis de-
 bent respondere. Quæ vtrique orationes,
 25 nō pro his qui cōmunicaturi sunt, sed qui
 iam communicauerint iuxta proprietatē
 sui nominis agūt: Ergo & ante ipsas com-
 muni-

Intinctio prohi-
 bita à Iulio Pō-
 tifices.

Orationes post
 communionē. 1

48 MICROL. DE ECCLES.
municare non negligant, quicunque earundem orationum benedictione foueri desiderant. His ita finitis, subsequitur, Benedicamus Domino, vel, Ite missa est: si tamen aliquod festum fuerit, quod Gloria in excelsis habere debuerit. Respondent omnes, Deo gratias, iuxta Apostolum, pro collatis beneficijs agentes.

Repetitio à superioribus Missæ.

CAP. XX.

Luc. 24.

UT autem à superioribus aliquantulum repetamus, postquam sacerdos resurrectionem Domini per coniunctionem corporis & sanguinis Domini denotaue-
rit, subsequenter etiam pacem populo offerre debebit, sicut & ipse post resurrectionem discipulis suis pacem obtulit, dicens; Pax vobis. Fractio oblationis illam nobis fractionem Panis insinuat, quam Dominus post resurrectionem suam coram discipulis fecit. Communicatio populi, typum illius conuiuij gerit, quod non semel Dominus post resurrectionem suam cum discipulis iniisse legitur. Hos etiam post vltimum conuiuium ab eis discessurus in cœlum benedixit, sicut & sacerdos

dos populum cum oratione post commu-
 nionem benedicit, videlicet iam citò di-
 scessurus ab eo, cui tamen prius vt ipse di-
 scedat, per *Ite Missa est*, denunciat, in fi-
 guram Angelorū qui discipulis disceden-
 te Domino ab eis, dixerunt: Viri Galilæi,
 quid statis aspicientes in cælum? & reli-
 qua. Quo audito discipuli adorantes Do-
 minum reuersi sunt in Ierusalem, cū gau-
 dio magno, sicut & populus relata Deo
 gratiarum actione ad propria cum gau-
 dio reuertitur.

De benedictione post Missam.

CAP. XXI.

PRIVS tamen ab episcopo benedici-
 tur si adest; sin autem, à presbytero qui
 Missas celebrauit: Quamuis beatus Da-
 masus Papa hoc presbyteris non licere di-
 cat, vbi de vana chorepiscoporum super-
 stitione tractat, si tamen nos mendositas
 exemplaris non fefellit. Sed magnus Leo
 Papa & Gelasius Papa, eius successores, in
 ecclesiasticis officijs apprimè eruditi in
 decretis suis, vbi diligentissimè quid pres-
 byteris liceat, quidue non liceat, descri-
 bunt: nullatenus illis benedictionem, ni-
 si Epi-

Presbyteris præ-
sente Episcopo
interdicitur be-
nedictio.
D. Hier. eccle-
sia Romanæ
Cardinalis.
D. Hier. Episto-
la ad Rustic.
Narbon. Tom.

si Episcopo præsentē interdicitur. Beatus quoque Hieronymus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis presbyter, qui sub beato Damaso & post ipsum usque ad Sextum successorem eius ecclesiasticis institutis studiosissimè inuigilauit: Ipse, inquit, Rustico Narbonensi Episcopo de ecclesiasticis ordinibus scribens, presbyteros à benedictione super populum non prohibendos esse asserit. Si, inquit, presbyter Christum consecrat, cum in altario Dei sacramenta benedicit, benedicere populum non debet, qui Christum meruit consecrare? Et post pauca: Hoc in ecclesijs tuis presbyteri faciant, quod Romæ sui, quod in Oriëte, quod in Africa, quod in Hispania, quod in Britannia, quod in Gallia, quod in omnibus locis ubi humilitas perseverat. Ex his ergo conijcere possumus beatum Damasum Papam huiusmodi benedictionem presbyteris illicitam; aut penitus non dixisse, aut si dixit, Ecclesiasticam tamen consuetudinem in hoc præualuisse, præcipuè, cum ipsius verba ita possint intelligi, ut presbyteros doceret ut eis quasi ex proprio officio usurpare non liceret, quod eis ab Episcopali auctoritate con-

te concedi posse non ignorarét. Sic enim
 cōfirmatio Neophytorum, penitus sepa-
 rata est ab officio presbyterorum, quam
 tamen sanctus Gregorius Papa, primus
 5 nominis huius, quibusdam presbyteris
 concessisse legitur scribens Ianuario Ca-
 laritano Episcopo. Item & susceptionem
 pœnitentium, non ex sua consecratione,
 sed ex Episcoporum concessione, presby-
 10 teri habere meruerunt. Quod illum non
 latebit quicumque ordinem consecratio-
 nis eorum, siue statuta sanctorum patrú,
 diligenter inspexerit. Agathense quoque
 Concilium capitulo quadagesimo quar-
 15 to benedictionem super populú Presby-
 teris prohibere videtur, sed hanc prohi-
 bitionem de Episcopali tantum benedi-
 ctione factam interpretantur, quæ utique
 benedictio iuxta vigesimú quartum To-
 20 letani Concilij capitulum, attestazione
 que sancti Augustini ad Paulinum Epi-
 scopum, à communionem in populo à solis
 episcopis debet impendi. Siquis vero de
 hac benedictione, de qua agimus, dictú
 25 putauerit, sententia tamen Prouincialis
 Concilij tam generali Ecclesiasticæ con-
 suetudini præiudicare non poterit. Ideo

D 2 autem

Confirmatio
 presbyteris ali-
 quando ex pri-
 uilegio conce-
 sa a D. Grego-
 rio. Sic & susce-
 ptio pœnitenti-
 um, eorú qui
 publicam age-
 bant pœnitenti-
 am.

autem huiusmodi benedictio fortasse antiquitus presbyteris interdicta est, quia ad Episcopale officium pertinere videbatur, & ecclesiastico conuentui nondum adeo necessaria reputabatur. Nam solis communicantes confectio sacramentorum antiquitus intererat, quibus & oratio post communionem, quæ pro solis communicantibus instituta est, pro benedictione potuit satisfacere. Apud modernos autem, cum iam populus communicare cessaret, nec tamen diuinis ministris se subtraheret, necessariò permillum est, ut à presbytero benediceretur, ne tam benedictione, quàm communionem priuatus discedere videretur. Siue autem ea occasione siue alia, hoc presbyteris permitteretur ab Episcopis: adeo tamen in usum iam usquequaque deuenit, ut nequaquam absque graui scandalo à presbyteris in populo intermitteri possit, nisi forte Apostolica sedes generaliter & synodali-ter prohibere voluerit.

Benedictio in
locum commu-
nionis succes-
sit.

Quid

Quid sacerdos agat post Missam.

CAP. XXII.

FINITIS omnibus osculatur sacerdos altare, dicens: Placeat tibi sancta Trinitas. Deinde sacris vestibus se exuens, cecat hymnū trium puerorū, iuxta quod patres in quarto Toletano Concilio decreuerunt capitulo 14. videlicet, vt excommunicationi subiaceret, quicumque sacerdos eundem hymnum post Missam dicere negligeret. Psalmum quoque, Laudate Dominum in sanctis eius, in gratiarum actione subiungens, cum, Pater noster & orationibus ad hoc cōpetentibus, concludit eam cum oratione illa: Deus qui tribus pueris. Sciendum iuxta decreta Pontificum, quod presbytero non licet coram Episcopo, nisi eo iubente vel sacrificare, vel populum docere vel benedicere, vel salutare, vel exhortari. Vnde cū legit Euangelium coram Episcopo, benedictionem petit ab eo. Item, cū vult sacrificare, inclinat se Episcopo pro concessionem, cui etiam à populo inclinatur, pro vltima benedictione.

Hymnus triū
puerorum can-
tari iussus post
Missam, Cōcil.
Tolet. 4.

Benedicite
presbytero co-
ram Episcopo,
nisi eo iubente,
non licet.

D 3

Brenis

Præparationes
ad Missam.

PRESBYTER cùm se parat ad Missam, imprimis cantat psalmos; Quam dilecta, Benedixisti, Inclina, Credidi propter. Deinde, *κύριε ἐλέησον*, Pater noster, Et ne nos inducas. *Vers.* Ego dixi domine. Conuertere domine, Fiat misericordia, Sacerdotes, protector noster aspice. Domine exaudi. *Oratio.* Aufer à nobis domine iniquitates nostras & peccata nostra vt mereamur puris mentibus introire. *Alia.* Actiones nostras quæsumus Domine & aspirando præueni & adiuuâdo prosequere, vt cuncta nostra operatio per te semper incipiat, & per te cœpta finiatur, Per dominum nostrum &c. *Paratus autem venit ad altare dicens.* Ant. Introibo ad altare dei. Psal. Iudica me Deus, & discerne. *Et facit confessionem:*

Confessio ante
Missam.

Confiteor Deo omnipotenti, istis sanctis & omnibus sanctis & tibi frater, quia peccavi in cogitatione, in locutione, in opere, in pollutione mentis & corporis. Ideo precor te, ora pro me, Misereatur tui omnipotens Deus, & dimittat tibi omnia peccata tua, liberet te
ab

ab omni malo, & confirmet te in omni opere bono, & perducatur nos pariter Iesus Christus Filius dei viui, in vitam æternam. Amen. Indulgentiam & remissionem omnium peccatorum nostrorum tribuat nobis omnipotens & misericors Dominus Amen.

Cum sacerdos accipit oblationem, dicit, Acc- Offertorium.
 5 *ceptabile sit omnipotenti Deo sacrificium*
 10 *nostrum: Deinde calice in altari ad dexteram*
oblatae deposito, dicit: Veni sanctificator om-
nipotens æterne Deus, benedic hoc sacri-
ficium tuo nomini præparatum, Per Chri-
 15 *stum. Et inclinatus ante altare dicit: Suscipe*
sancta Trinitas hæc oblationem, quam ti-
bi offerimus in memoriam passionis, re-
surrectionis, ascensionis Domini nostri
Iesu Christi, & in honorem sanctæ Dei ge-
 20 *nitricis Mariæ, Sancti Petri, & sancti Pau-*
li, & istorum atque omnium sanctorum
tuorum, ut illis proficiat ad honorem; no-
bis autem ad salutem, & illi pro nobis di-
gnetur intercedere quorum memoriam
 25 *agimus in terris. Deinde Orate sequitur*
secreta.

Canon iuxta Romanam auctoritatem est iste:
 Te igitur, clemētissime Pater per Iesum
 D 4 Chri-

Canon, Missæ.

Christum filium tuum dominum nostrum
supplices rogamus & petimus, vti acce-
pta habeas & benedicas. *hic signat sacer-
dos oblationem & calicem tribus vicibus sub
vna cruce.* hæc dona, hæc munera, hæc san-
cta sacrificia illibata. Imprimis quæ tibi
offerimus pro ecclesia tua sancta catho-
lica, quæ pacificare, custodire, adiuuare,
& regere digneris toto orbe terrarum, unum
cum famulo tuo Papa nostro N. & anti-
stite nostro.

Commemora-
tio viuorum.

Memento domine famulorum, famula-
rumque tuarum. *hic nomina viuorum memo-
rentur, si volueris, sed non dominica.* & omnium
circumstantium quorum tibi fides cogni-
ta est, & nota deuotio, qui tibi offerunt
hoc sacrificium laudis pro se quisque om-
nibus, pro redemptione animarum sua-
rum, pro spe salutis atque incolumitatis
sue tibi reddunt vota sua æterno Deo ve-
ro & viuo. Communicantes & memo-
riam venerantes imprimis gloriosæ sem-
per virginis genitricis Dei & Domini no-
stri Iesu Christi, sed & beatorum Aposto-
lorum ac martyrum tuorum, Petri, Pau-
li, Andreæ, Iacobi, Ioannis, Thomæ, Iaco-
bi, Philippi, Bartholomæi, Matthæi, Si-
monis

monis & Thathæi, Lini, Cleti, Clemen-
 ris, Sixti, Cornelij, Cypriani, Laurentij,
 Chryfogoni, Ioannis & Pauli, Cosmæ &
 Damiani & omnium sanctorum tuorum
 5 quorum meritis precibusque cōcedas, vt
 in omnibus protectionis tuæ muniamur
 auxilio. Per Christum Dominum nostrū.
hic inclinatur vsque ad altare dicens: Hanc igi
 tur oblationē seruitutis nostrę, sed & cun
 10 ctę familię tuę, quęsumus domine, vt pla
 catus accipias, diesque nostros in tua pa
 ce disponas, atque ab ęterna damnatione
 nos eripias, & in electorum tuorum iu
 beas grege numerari. Per Christum Do
 15 minum nostrum. *Erectus autem cum tri
 bus crucibus benedicit:* Quam oblationem
 tu Deus in omnibus quęsumus benedi
 ctam, ascriptam, ratam, rationabilem, ac
 ceptabilemque facere digneris. *hic separa
 20 tim signat oblatam & calicem.* Vt nobis cor
 pus & sanguis fiat dilectissimi Filij tui
 Domini nostri Iesu Christi. Qui pridie
 quā pateretur, accepit panem in sanctas
 25 ac venerabiles manus suas, eleuatis ocu
 lis in cælum ad te Deum patrem suum
 omnipotentem tibi gratias agens, bene
 dixit, fregit, dedit discipulis suis dicens:

Inclinatio ad al
 tare vsque.

Consecratio.

D 5 Acci-

accipite & māducate ex hoc omnes, hoc
est ^{enim} corpus meum. Simili modo postquam
cœnatum est, accipiens & hunc præclarū
calicem in sanctas ac venerabiles manus
suas, Item tibi gratias agens benedixit,
dedit discipulis suis dicens, accipite & bi-
bite ex hoc omnes, hic est enim calix san-
guinis mei noui & æterni Testamēti my-
sterium fidei, qui pro vobis & pro multis
effundetur, in remissionem peccatorum. 10

Commemora-
tio passionis do-
minicæ.

Hæc quotiescunque feceritis in mei
memoriam facietis. Vnde & memores
nos Domine serui tui, sed & plebs tua san-
cta Christi filij tui domini Dei nostri tam
beatę Passionis, nec non & ab inferis re-
surrectionis, sed & in cælum gloriosę a-
scensionis, offerimus præclarę Maiestati
tuę de tuis donis ac datis. *hic tres cruces su-
per vtrumque simul facit & quartã super obla-
tionem, & quintam super calicem.* Hostiã pu-
ram, hostiam sanctam, hostiam immacu-
latam, panem sanctum vitę æternę & ca-
licem salutis perpetuę. Super quæ propi-
cio ac sereno vultu respicere digneris &
accepta habere, veluti accepta habere di-
gnatus es numerã pueri tui iusti Abel, &
sacrificium Patriarchę nostri Abrahę &
quod

quod tibi obtulit summus sacerdos tuus
 Melchisedech, sanctum sacrificium, im-
 maculatam hostiam . *hic inclinatur iuxta*
altare dicens : Supplices te rogamus
 5 omnipotens Deus, iube hæc perferri per
 manus sancti angeli tui in sublime altare
 tuum , in conspectum diuinæ maiestatis
 tuæ. *hic erigit se dicens* : vt quotquot ex hac
 altaris participatione sacrosanctum Filij
 10 tui corpus & sanguinẽ sumpserimus, om-
 ni benedictione cælesti & gratia replea-
 mur. Per dominum nostrum. *hic duæ ora-*
tiones dicuntur. Memento etiã Domine &
 eorum nomina qui nos præcesserunt cum
 15 signo fidei & dormiunt in somno pacis.
Recitantur nomina : Ipsi domine, & om-
 nibus in Christo quiescētibus locum re-
 frigerij lucis & pacis vt indulgeas, depre-
 camur, Per Christum Dominum nostrum.
 20 Nobis quoque peccatoribus famulis tuis
 de multitudine miserationũ tuarũ sperã-
 tibus partẽ aliquam & societate donare
 digneris, cū tuis sanctis Apostolis & mar-
 tyribus cum Ioanne, Stephano, Matthia,
 25 Barnaba, Ignatio, Alexãdro, Marcellino,
 Petro, Felicitate, Perpetua, Agatha, Lu-
 cia, Agnete, Cecilia, Anastasia, & cū om-
 nibus

Commemora-
 tio defunctorũ.

nibus sanctis tuis, inter quorum nos confortium, non aestimator meriti, sed venia, quaesumus largitor admitte. Per Christum Dominum nostrum. Per quem haec omnia Domine bona creas. *Hic tres cruces super per utrunque simul facit.* Sanctificas, vivificas, benedixis, & praestas nobis. *Hic cum oblata quatuor cruces facit super calicem & quintam in latere ipsius.* Per ipsum, & cum ipso, & in ipso est tibi Deo patri omnipotenti in unitate Spiritus sancti omnis honor & gloria. *Hic eleuat oblatam cum calice dicens:* Per omnia saecula saeculorum. Respond. Amen. & *deponit oblatam dicens:* Oremus. Praeceptis salutaribus moniti & divina institutione formati audemus dicere. Pater noster, qui es in caelis, usque, libera nos a malo. Libera nos Domine ab omnibus malis praeteritis & praesentibus & futuris. Et intercedentibus beata & gloriosa semper virgine Maria, & beatis Apostolis tuis Petro & Paulo atque Andrea. *Hic nominat quorquos sanctos voluerit,* cum omnibus sanctis da propicius pacem in diebus nostris, ut ope misericordiae tuae adiuvi, & a peccato simus semper liberi. *Hic patinam accipiat & osculatam deponat,* & ab om-

Oratio Domini-
nica.

Embolis Ora-
tionis Domini-
cae.

omni perturbatione securi. *Hic corpus sub
 patinam in tria diuidat dicens. Per dominum* Confractio cor
 poris Domi-
 nici.
 nostrum Iesum Christum *vsque per om-*
 nia sæcula sæculorum. Resp. Amen. *Hic*
 5 *etiam partem in calicem mittit dicens: Pax Do-*
 mini sit semper vobiscum. Resp. & cum Pacis datio.
 spiritu tuo, *et subiungit orationem istam: Fiat*
 commixtio & consecratio corporis & san-
 guinis Domini nostri Iesu Christi acci-
 10 pientibus nobis in vitam æternã. Amen.
 & *osculato altari dat pacem astanti ita dicens.*
 Pax tecum. Respon. Et cum spiritu tuo.
Inclinatus autem dicit ante quàm communcet:
 Domine Iesu Christe qui voluntate pa-
 15 tris, cooperãte Spiritus sancto per mortem Orationes ante
 communionẽ.
 propriam mundum viuificasti, libera me
 per hoc sacrosanctum corpus & sangui-
 nem tuũ ab omnibus iniquitatibus meis
 & malis meis, & fac me tuis inhærere
 20 mandatis, & à te nõquam in perpetuum
 separari. *Qui cum patr. Cũ distribuit Eu-*
charistiam dicit: Corpus & sanguis Domini Orationes post
 communionẽ
 ac ad Missã fi-
 nem.
 nostri Iesu Christi proficiat tibi in vitam
 æternam. Amen. *Postquam omnes communi-*
 25 *cauerunt, dicit: Quod ore sumpsimus, men-*
 te capiamus, & de munere temporali fiat
 nobis remedium sempiternũ. *Finita Mis-*
sa di-

ſa dicit. Placeat tibi ſancta Trinitas obſequium ſeruitutis meæ, & præſta vt hoc ſacrificium quod oculis tuæ maietatis ego indignè obtuli, mihi & omnibus, pro quibus illud obtuli, te miſerante fit propiciabile. Per Chriſtum. *Exuens ſe veſtibus ſacris dicit* Pfalm. Benedicite omnia, Laudate dominum in ſanctis, *κύριε ἐλέησον*, Pater noſter. Conſiteantur tibi domine omnia opera tua, Exultabunt ſancti in gloria. Exultent iuſti in conſpectu, Non nobis domine, non nobis. Domine exaudi orationem. Deus qui tribus pueris. Actiones noſtras.

De ieiunio vernali,

CAP. XXIII.

GREGORIUS Papa ſeptimus cùm Apoſtolice ſedi præſideret, conſtituit vt ieiunium quod dicitur Martij in prima hebdomada quadrageſimæ omni anno celebretur, ſicut & ſancti patres illud inſtituiſſe leguntur. Nam ſanctus Gregorius Papa primus tam in Sacramentario quàm in graduali libro, ſiue Antiphonario officia eiusdem ieiunij primæ quadrageſimali hebdomadæ aſſcripſit. Itē ſanctus Hierony-

Gregorij papæ
primi Sacramen-
tarium ac Anti-
phonarium ex-
tabant etate hu-
ius auctoris.

ronymus in libro Comitum lectiones & euangelia de eodem ieiunio eidem hebdomadae iniunxit. Ipsa etiam vacans Dominica quam sanctus Gregorius in quadragesima secundam esse voluit, evidentissime insinuat quod ieiunium Martij nihilominus omni anno ipsam in prima hebdomada praecedere debeat. Non enim eadem Dominica proprie vacans diceretur, si non sabbatum 12. lectionum euestigio subsequeretur quod proprium est omnium Dominicarum vacatium, quae cum proprio careant officio ex praecedenti hebdomada inofficiantur, si tamen necesse fuerit ut assumantur. Unde & haec Dominica, de qua agimus, ex quarta feria praecedentis ieiunij officium mutuauit. Necessarium est ergo, ut illud illam praecedat, cum non aliunde nisi ex eius praecessione eadem Dominica nomen & officium obtineat. Sed & Iunior Gregorius Papa scribens de ordinatione sancti Bonifacii Archiepiscopi ad Magonciacenses, praecipit, ut ordinatione quae ieiunio Martij ascribitur, in ingressu quadagesimae cum eodem ieiunio semper celebretur. Beatissimus quoque Leo Papa primus in sermone De ieiunio

D. Hieronymi quoque Comitum liber. quem infra c. 25. Lectionarium vocat facit eiusdem mentionem Honorius lib. 1. c. 28. ego quoque manu scriptum vidi.

ieiunium vermale observandum in quadagesima. Greg. 2.

iunio septimi mensis, verum ieiunium
 in Quadragesima, æstiuum in Penteco-
 ste, Antumnale in septimo mēse celebrā-
 dum esse denunciauit. Item beatus Ge-
 lasius papa in decretalibus suis capitulo
 quadragesimo primo, constituit, vt ordi-
 nationes presbyterorum & diaconorum,
 non nisi certis temporibus fiant, quippe
 in ieiunio quarti & septimi & decimi mē-
 sis, id est, Iunij, Septembris, atque Decē-
 bris, necnon in quadragesimalis initij ie-
 iunio, quod proculdubio Martij intelli-
 gitur. Videtne ergo, quàm apertè idem
 ieiuniū cum ordinatione sua primæ qua-
 dragesimali hebdomadæ ascribatur, &
 quàm signāter quadragesimalis initij ie-
 iunium cognominetur? Hoc autem ini-
 tium Quadragesimæ non à capite ieiu-
 nij, sed à subsequenti Dominica est com-
 putandum. Nam quamuis à capite ieiui-
 nij pro quodam complemento quadra-
 gesimalis abstinentiæ incipiamus, à sub-
 sequenti tamen Dominica iuxta assertio-
 nem Sancti Ambrosij & sancti Gregorij
 & aliorū sanctorum patrum Quadrage-
 simam propriè exordimur. Nullum au-
 tem commoueat quòd tempore Henri-
 ci se-

ci secundi Imperatoris, duodecim Episcopi Moguncie congregati, aliter de hoc ieiunio statuisse leguntur. Cum enim apud Episcopos non modica varietas de huiusmodi ieiunijs accideret, eo quod antiquorum sanctorum patrum traditionem in hac re minus attenderet, pro huiusmodi confusione corrigenda hanc sibi regulam proposuerunt: ut deinceps in prima quarta feria Martij, & in secunda Iunij, & in tertia Septembris omni anno ieiunarent. Sed hæc regula Apostolicæ auctoritati præiudicare, nec debet nec potest, præsertim cum evidentissime statuta patrum videatur repugnare. Si enim prædictam regulam annuatim observamus, multoties non solum in quadragesima, sed etiam ante quadragesimam ieiunabimus. Cum & statuta Apostolicorum virorum, & institutio officiorum, ut prælibatum est, illud infra quadragesimam, imò in prima quadragesimæ septimana semper celebrare decernant. Indubitanter ergo refutare debemus quotquot tam evidenter Apostolicæ auctoritati contraire videmus, unde totius Christianæ religionis & ordinis exordium & formam accipimus,

Apostolicæ auctoritati Concilium provinciale non potest præiudicare.

Constitutum hoc Martij in Quadragesima

pimus. Nec mireris hoc ieiunium potius Martio quàm Februario ascribi, quamuis in Februario, cum ipsa quadragesima nonnūquam occurrat. Semper enim idē ieiunium, aut Kalendaria aliquando, aut Lunationem Martij, aut vtrunque simul incurrit; Februarij autem Kalendaria aliquando, Lunationem verò nunquam attingit. Ergo multo congruentius Martio ascribitur quem nūquā relinquit, quàm Februario, quem multociens non attingit. Obseruatur sanè hoc ieiunium, cum quadragesima ipsa secundum Lunationem, sicut & Pascha. Vnde nō incongruè ipsum Martio propter Lunationē ascribitur, quamuis in Februario occurrat. Sicut & Pascha Aprili semper ascribitur, quamuis sæpè in Martio contingat. Nec vtique probabili exēplo carebit, si sacrorū ordinum dispensatio nonnunquam in Februario, dum hoc exegerit quadragesimalis initij præmaturatio (Nam reuerendissimi patres nostri sanctitate & Apostolica auctoritate præcipui, videlicet, Simplicius, Gelasius, Symmachus, Felix, in Februario ordinationes fecisse leguntur) cum iam sancta Romana ecclesia

Cur ieiunium
hoc Martio in-
scribatur.

fia ieiunia quatuor temporum in ordina-
 tione obseruare decreuerit, hocque alijs
 quoque ecclesijs ita obseruandum pro-
 mulgauerit. Ergo absque omni dubio
 5 obseruare debemus, vnde tam certa præ-
 cepta & exempla sanctorum patrū Apo-
 stolica auctoritate prædicatorū sufficien-
 ter habemus; præsertim cum & facilius
 obseruetur, quod prouida antiquitas &
 10 auctoritas instituit, quàm quod inconsi-
 derata nouitas & infirmitas adinuenit.
 Nulli enim dubium est, quin facilius sit
 omni anno idem ieiunium Martij in ea-
 dē hebdomada cū eisdē officijs inconfu-
 15 se celebrare, quàm de hebdomadain heb-
 domadam non sine confusione officiorū,
 vt multi solent, illud annuatim mutare.

De Ieiunio Aestuali,

CAP. XXV.

20 GREGORIUS papa septimus Apo-
 stolicæ sedi præsidens constituit, vt Aesti-
 uale ieiunium infra octauam Pêtecosten
 annuatim celebretur. Quod quidem sa-
 25 pientioribus reuerentia sedis Apostolicæ
 facile persuasit; simplicioribus autē non-
 nulla dubitatio super huius statuti pro-
 mul-

Ieiunium aesti-
 uale celebrandū
 infra Octauas
 Pentecosten.

Mogontinum
prouinciale cō-
cilium tempo-
re Henrici secū-
di, Can. 3.

mulgatione remansit. Nam non parum à
consuetudine eorum discrepat, quam à
quibusdam scriptis nō adeo authenticis
mutauerunt, id est, à Mogontiacensi cō-
cilio tempore Henrici secundi Imperato-
ris factō, hoc enim hanc regulam ieiunij
quatuor temporum præfixit, vt in prima
quarta feria Martij, in secunda Iunij, in
tertia Septembris omni anno ieiunetur.
Præterea & hoc attendunt quod in qui-
busdam sacramentarijs inueniunt, quod
& in primo sabbatho Martij, in secundo
Iunij, in tertio Septembris, ieiunare de-
beamus. Illo etiam nō minùs obseruato,
vt de vno sabbatho 12. lectionum vsque
in aliud, iuxta Amalarium quatuordecim
hebdomadæ computentur. Si igitur, in-
quiunt, iuxta statutum domini Apostoli-
ci infra pentecosten annuatim ieiunaue-
ris, non semper secundum quartā feriam,
vel secundum sabbathum Iunij obserua-
re poteris. Sed cur more Phariseorum li-
quamus culicē glutientes camelū? Cur,
inquam, huiusmodi scripta præuaricari
plus vereamur, quàm sedis Apostolicæ
decretum, præsertim cum ob eorum ad-
inuicē repugnātiā se obseruare nō per-
mit-

mittant. Si enim iuxta Mogontiacense
 Conciliū in prima quarta feria Martij, in
 secūda Iunij, in tertia Septembris omni
 anno ieiunatur, primum sabbatum Mar-
 5 tij, secundum Iunij, tertium Septembris
 annuatim obseruare nequibis, nec iuxta
 Amalarium quatuordecim hebdomadas
 eisdem ieiunijs internumerare valebis,
 quod illum non latebit quicumque dili-
 10 genter interiacentes hebdomadas singu-
 lis annis dinumerabit. Nūquam sanè hu-
 iusmodi regulæ simul obseruari poterūt,
 nisi eo anno, cū Kalēdæ Septembris in
 tertia vel in quarta feria occurrūt. Sed in
 15 hac causa Amalarius notandus est, qui nō
 tam aliquam consuetudinem instituere,
 quā de instituta cōpetentem aliquam
 figuram elicere cōsuevit. Cur autem ista
 replicamus, cū etiam si prædictæ regu-
 20 læ sibi annuatim cōuenirent, auctoritati
 tamen sedis Apostolicæ nullatenus præ-
 iudicare possent, cui omnes per omnia
 absque omni hasitatione debemus obe-
 25 dientiam, si eius statuta potius iudi-
 care quā implere curamus. Hoc est pri-
 uilegiū obedientiæ, de sententia sui præ-
 cepto-

ceptoris nõ iudicare, in ijs dütaxat rebus
 quas Canonicis scripturis cõtraire non vi-
 demus, imò statim exequi, quod iubent.
 Nam quicũque facere noluerit, nisi quod
 prius sua ratione probauerit esse facien-
 dum, non tam præceptori suo, quàm pro-
 priæ voluntatis arbitrio satisfecisse iudi-
 cabitur. Hanc ergo puram obedientiam,
 cùm omnibus spiritualibus nostris præce-
 ptoribus certissimè debeamus, maximè
 tamen Apostolicæ sedi ex intimo corde
 debemus: quæ totius Christianæ religio-
 nis caput est & origo. Sed quia hæc ratio
 simplicioribus fortasse nõ sufficit, operæ-
 precium videtur de superiori statuto la-
 tius tractare, & quàm rationale, quàm ca-
 nonicum, quippe sanctis patribus quàm
 consonum reperiatur, elucidare. Beatif-
 simus Leo papa primus in ordine quadra-
 gesimus septimus, cuius auctoritate con-
 gregatum & confirmatũ est secũdũ Cal-
 chedonense Concilium in libro sermo-
 num, quarti mensis Ieiunium, non nisi
 hebdomada Pentecostes celebrandũ esse
 denunciauit. Nec hoc tantum in vno ser-
 mone, sed in pluribus, quos de Pētecoste
 in diuersis annis fecisse legitur; quod illũ
 subter-

Quarti mensis
 ieiunium cele-
 brandũ in heb-
 domada Pente-
 costes.

subterfugere nõ poterit, quicumque eun-
 de librũ diligẽter perlegerit. Ibi enim eui-
 dentissimẽ docebitur ex Apostolica tra-
 ditione huius ieiunij obseruantiam de-
 scẽdere; nec diuersam, sed continuã post
 5 diem Pentecostes celebrari debere. Sed
 ne aliquis eum hoc de quadragesimali ie-
 iunio, quod post Pentecosten agitur; non
 de ieiunio quarti mensis præcepisse puta-
 10 ret, subsequenter decernendo admonet,
 vt infra eandem hebdomadam quarta &
 quinta feria ieiunetur, & in sabbatho a-
 pud sanctum Petrum vigiliæ celebren-
 tur. quem denunciationis modum penẽ
 15 in omnibus suis sermonibus obtinuit, cũ
 ieiunia quatuor temporum denunciaret.
 Nam illa quadragesima post Pẽtecosten
 non omnibus vt ieiunium, sed folis pœni-
 20 tentibus obseruanda imponitur. Nec in
 hoc tãtũ triduo infra Pentecosten, sed
 in omnibus triduis, vel etiam diebus sex
 hebdomadarum custodiri iubetur. Præ-
 terea idem vir Apostolicus in sermone
 De ieiunio septimi mẽsis: Ieiunium, in-
 25 quit, vernum in quadragesima, Æstiuum
 in Pẽtecoste, Autumnale in septimo mẽ-
 se celebremus. Vbi euidentissimẽ indica-
 uit,

uit, ieiunium quarti mensis non nisi in hebdomada Pentecostes esse celebrandum. Si enim istud in Iunio mense sicut Autumnale in Septembri, semper ieiunandum decerneretur, non minus Iunium quam Septembrem nominare posset. Ergo iuxta sententiam huius Apostolici, sicut Autumnale semper in Septembri, ita æstiuum in Pentecoste semper debemus celebrare. Sanctus quoque Gregorius Papa primus, à quo omnia ecclesiastica officia penè habemus, beato Leoni optimè concordat, qui & in sacramentario & in diurnali Antiphonario, eidem ieiunio nullas orationes vel cātus affcribit, nisi infra Pentecosten dicēdos. Liber etiam Comitis siue Lectionarius, quem sanctus Hieronymus compaginavit, eidem ieiunio lectiones ad festiuitatē Spiritus sancti pertinentes attribuit. Sicut autem ieiunium Decembris de aduentu Domini, & ieiunium Martij de quadragesima, sua mutuauerunt officia: sic etiam illorum mensium ieiunia nunquam alio tempore celebrantur, nisi eo ipso, vnde & officium habere vidētur. Denique ieiunium Martij, & ante statutū nostri Papæ Gregorij cum

Liber Comitis
siue Lectionarius
D. Hieron.

cum aliquando ante quinquagesimam iux-
 ta Mogontiacense Concilium eueniret,
 propter quadragesimam tamen officium
 usque in quadragesimam differebatur. In-
 5 congruum enim esset, ut eiusdem ieiunij
 lectiones specialiter quadragesimam in-
 timantes & orationes super populum, ex-
 tra quadragesimam dicerentur. Eadem
 ratione & aestiuum ieiunium infra Pente-
 10 costen obseruamus competenter, propter
 officia de eadem solennitate mutuata.
 Qui enim illud extra Pentecosten obser-
 uant, magnam officiorum confusionem
 faciunt, cum quadragesimales cantus &
 15 orationes lectionibus de Pentecoste asso-
 cient. Concordiam quippe officiorum penitus
 dissipant, quam sancti patres maximè in
 huiusmodi officijs obtinere studebant, &
 cum extra Pentecosten de hoc ieiunio nul-
 20 lum iuueniant officium, ipsi sibi officia
 componere, imo Iunio potius quam Maio Locus obscu-
 rus.
 ascriptum malunt reperire, quamuis
 iuxta superiorem tractatum in Maio sa-
 pius celebretur. Ipsa enim Pentecoste
 25 cum qua hoc ieiunium semper obserua-
 tur, in Maio saepius quam in Iunio cele-
 bratur, quæ tamen mixta computatione

E 5 Luna

Lunę Iunio semper ascribitur. Nam hoc festū sicut & Pascha, non iuxta rationem mensium, sed Lunationū annuatim obseruatur. Et illud quidem Aprili, hoc autem Iunio, propter obseruationē Lunationum eorundem mensium semper ascribuntur; quamuis eosdem mēses multotiens anticipent, sicut & ipsę Lunationes. Eadem igitur ratione & hoc ieiuniū Iunio ascribimus, quod & cum Pentecoste sub eadē Lunatione annuatim obseruare debemus. Hoc sane ieiuniū semper Lunationem Iunij, sępē etiam & Kalendaria eius obseruat, nunquam autem Lunationem Maij, nec semper Kalendaria eius attingit. Semper utique aut Kalendaria, aut Lunationē Iunij possidet. Maij autem sępenumero nec Kalendaria, nec Lunationem obtinet. Quare & Iunio competentius articulatur, quem nunquam dimittit, quā Maio quem multotiens omnino prętermittit. Ista igitur rationes quicumque deposito contentionis studio fideliter considerare uolueris, proculdubio Dominum Apostolum cum de ieiunio uerno siue æstiuo, nō tam suum quā sanctorum patrum statutū insti-

instituisse iudicabit, & idē ipsum authenticis rationibus confirmatum generaliter obseruandum esse non dubitabit.

5 *De Autumnali ieiunio, CAP. XXVI.*

IEIUNIUM Autumnale iuxta statuta sanctorum patrum Leonis, Gelasij & reliquorum in 7. mense debemus celebrare, quod tamen nec institutio officiorum, nec suppositio vacantis Dominicæ, nec statuta sanctorum patrum, alicui septimanæ tam specialiter, vt reliqua Ieiunia videntur assignasse. Est autem ecclesiastica consuetudo vt in tertio sabbatho Septembris ieiunetur, quæ vtique cōsuetudo & nobis debet sufficere, præsertim cum Apostolicis institutis nusquam videatur contraire.

In tertio Sabbatho Septembris. 4. temporū ieiunium Autumnale.

20 *De Hyemali ieiunio, CAP. XXVII.*

IEIUNIUM Hyemale iuxta traditionem sanctæ Romanæ ecclesiæ, semper in tertia hebdomada de Aduētu Domini debet celebrari: sicut & sancti patres instituerūt, qui eiusdem ieiunij officia eidem hebdomadæ indiderunt, & sequentem Dominicam vacantem vocauerunt. nec ad

In tertia hebdomada Aduētus ieiunium Hyemale.

76 MICROL. DE ECCLES.
ad hoc vlllo speciali statuto indigemus, in
quo sanctorum patrum vestigia non exce-
dimus.

De officijs eorundem ieiuniorum,

CAP. XXVIII.

DE annua transmutatione officiorum
in vernali, vnde hactenus multum frustra
laborauimus: nō necesse est, vt deinceps
laboremus, cum iuxta antiquam institu-
tionem, omnia huius ieiunij officia suo loco
& ordine, sicut instituta sunt, obserua-
re debeamus. In Æstiuo autē ieiunio il-
lum ordinem officiorum cōpetenter an-
nuatim obseruamus; quem & maiores
nostri in eodem ieiunio tenuerunt, cum
illud infra Pentecosten aliquando obser-
uarent. Videlicet vt in quarta & sexta fe-
ria cantetur & legatur, quod in eadem
hebdomada eisdem ferijs ascriptum re-
peritur. In sabbatho autem cum officio
quod ibi habetur, hæ lectiones legantur.
Lectio: Diligite Iustitiam, Audi Iacob,
Exultate, Effundam, Admissam, Iustifi-
cati, quæ vtrique omnes festiuitati Spiri-
tus sancti optimè conueniunt. Euangeliū,
Egressus Iesus. Sicut etiam & in antiquis
breuiarijs ordinatū reperimus. Et hoc ob-
seruan-

Vide Guil. Du-
ranū in Ration.
diuin.

seruandum est vtique, ne in quarta feria
 vel sabbatho quadragesimalia offertoria,
 id est, Meditabar, Domine Deus salutis,
 dicamus, sed in honorem Spiritus sancti
 5 Alleluya: cum offertorium, Emitte spiritum,
 pro vtroque cantemus. Nec Graduale sed,
 Alleluya praedictis lectionibus
 subiungere debemus: Spiritus Domini,
 Paracletus. Emitte, Veni sancte Spiritus.
 10 In Autumnali autem ieiunio omnia, vt
 instituta sunt, obseruamus. In quarta fe-
 ria Exultate, Graduale Quis sicut. Gra-
 duale, Tribulationes. Offertoriū Medita-
 bar, Communio Comedite. Cum lectio-
 15 ne, Ecce dies veniunt, Congregatus est.
 Euangelium, Respondens vnus. In sexta
 feria Antiphona, Latetur cor. Graduale,
 Cōuertere. Offertorium, Benedic. Com-
 munionio, Auferte. Lectio, Cōuertere. Euā-
 20 gelium Rogabat Iesum. Quæ omnia ad
 inuicem magnam habent concordiam.
 In sabbatho autem Venite adoremus of-
 fertorium, Domine Deus salutis Cōmu-
 nio. Mese septimo Lectio. Decimo die.
 25 Quintodecimo Domine Deus pater, fa-
 ctum est. Euangelium, Arborem fici. Gra-
 dualia verò eadem quæ & in ieiunio ver-
 nali,

nali, quę etſi apud diuerſos diuerſę affu-
 muntur, in quam plurimis tamę libris ita
 reperiuntur. Protector, Propicius, Diriga-
 tur, Saluũ fac populũ : Quę & in Autũ-
 nali ieiunio, vt in Vernali ordinantur, niſi
 quod in Autumnali Graduale Protector,
 poſt Graduale Propitius canitur. Et hoc
 vtique concordia officiorum exigere vi-
 detur. Nã in Vernali prima lectio, Reſpi-
 ce Domine de ſanctuario & benedic po-
 pulo tuo, optimę congruit Graduali, Pro-
 tector noſter. Secũdę autem lectioni Gra-
 duale, Propicius, non incongruẽ adapta-
 tur. Nam quod in lectione de corporali li-
 beratione populo Iſraël promittitur, hoc
 ſancta Eccleſia in graduali ſpiritualiter
 nobis adimpleri ſupplicat, ne gentes da-
 monum nobis præualeant, ſicut nec gen-
 tes paganorum illis præualuerunt. In Au-
 tumnali autem Graduale Propicius, præ-
 ponitur, & hoc magis primę lectioni con-
 uenit, quę nobis diem propiciationis, &
 vt Deus nobis propicietur, præſcribit. Se-
 cundę verò lectioni Graduale Protector
 magis competit, qui filios Iſraël ſeptem
 diebus ſub protectione vmbraſculorum
 annuatim ſolennizare præcepit. Ter-
 tium

rium autem Graduale Dirigatur, tertiæ
 lectioni in vtroque ieiunio optimè con-
 gruit, quia & in Vernali Ionathas, & in Se-
 ptembri Michæas orationes suas ad Do-
 5 minum pro populo dirigunt. Similiter
 quartum Graduale quartæ lectioni com-
 petit vtrique. Nam in Vernali pro salute
 populi postulatur, quæ in Autûnali pro-
 mittitur populo, si tamen à veritate non
 10 discesserit. Satis ergo congruum videtur,
 vt & nos eorum librorum traditionem
 sequamur, qui eadē Gradualia Vernali
 & Autumnali ieiunio ascribūt. Nam cū
 lectionibus vtriusque ieiunij magnam ha-
 15 bent cōcordiam, vt prælibauimus, quam
 potissimū in dispositione officiorum nos
 attendere sancti patres docuerunt. In
 hyemali ieiunio; quod in primo sabbatho
 ante vigiliam Natiuitatis Dominicę sem-
 20 per est obseruandum, nihil in officijs va-
 riat. Et notandum omnes Apostolicos
 à beato Petro vsque ad Simpliciū Papam
 ordinationes tantum in ieiunio Decem-
 25 bris celebrasse, vt in Romano Pontificali
 legitur. Vnde & istud ieiunium non im-
 merito plenius quàm reliqua, suum ha-
 bet officium. Nam reliqua, aliunde nunc
 ex toto,

Ad Simpliciū
 Papam vsque
 mense dūtaxat
 Decembri Or-
 dinationes cele-
 bratæ.

ex toto, nunc ex parte magna inofficiantur. In omni ieiunio quatuor temporum, nisi infra Pentecosten genua flectimus. In quarta quidem feria ad priorem tantum orationē sine salutatione prolatam. Nam 5 secunda sine genu flexione cum salutatione profertur. Oratio autem in sexta feria cum salutatione profertur & genu flexione recitatur. In sabbatho autem oratio cum genu flexione sine salutatione procedit. Præter illam de camino quæ salutationem sine genu flexione exigit. Ad illam nempe genua flectere prætermittimus more trium puerorum, qui statuam adorare noluerunt cum gentilibus. Ordo etiam præcipit, ut infra hymnum eorundem puerorum non sedeamus, ne illis in camino laborantibus nos inertie sessionis dediti esse videamur. Hoc tamen sabbathum, quamuis sex lectiones tantum habeat, dicitur tamen 12. lectionum, eò quod antiquitus eedem lectiones bis legebantur, Græcè videlicet & Latine. Sciendum autem secundum Calixtum Papam & martyrem huiusmodi ieiunia quater in anno celebrari constituisse, quæ prius ter tantum in anno celebrabantur.

Cur ad Lectionem Danielis de trib. pueris genua non flectamus.

lebrata sunt. Sicut idem Apostolicus ad Epistola Decretali prima.
Benedictum scribens testatur.

De vacantibus Dominicis,

5

CAP. XXIX.

QUATVOR Dominice, que huius-
modi ieiunia subsequuntur, in libro sacra-
mentorum vacantes pratitulantur, eo
10 quod proprijs carent officijs. Vnde & ex
præcedentibus quartis ferijs ieiuniorum
Romano more inofficiantur, vt illæ duæ
quæ vernale ieiuniũ subsequuntur, & hye-
male. Iam autẽ post æstiuale ieiuniũ, non
15 cum quarta feria, sed multò conuenien-
tius cum officio Pëtecostes suppletur, eo
quod sit octaua eius. Post ieiunium etiam
autumnale, quidam ex quarta feria, Do-
minicam sequentem inofficiant, vt pau-
20 citati Dominicalium officiorum in æsta-
te hoc supplemento subueniant. Sed Ro-
mani huiusmodi penuriam repetitione
Dominicalium officiorum suppleunt. Vn-
de & prædictam completionem ex quar-
25 ta feria, quasi non necessariam, ibi præter-
mittere solent. Illæ autem dominicæ an-
tiquitus ab officio vacabant, quia celebra-
tio

Vacantium Do-
minicarum pe-
nuriam Roma-
nus ordo aliarũ
repetitione cõ-
pensat.

F tio

Ordinationes
olim in Sabba-
tho vespere fie-
bant.

tio ordinationum iuxta decreta sanctorū
patrū, tam serō fiebat in sabbatho vt po-
tius Dominicæ quàm sabbatho ascribe-
retur. Nā beatissimus Leo Papa primus
vsque in mane Dominicæ diei ordinatio-
nes rite celebrari posse testatus est; conti-
nuato tamen sabbathi ieiunio in initio
ipsas Leuiticas ordinationes & sacerdo-
tales nunquā, nisi in Dominica, iussit ce-
lebrari, Dioscoro scribens Episcopo. Con-
secrādis, inquit, nunquam benedictio de-
tur nisi in Dominica, quæ à sabbathi ve-
spera initiatur. Item beatus Gelasius pa-
pa successor eius, omnibus Episcopis scri-
bēs, decreuit, vt in sabbathis quatuor tē-
porum ordinationes intra vesperum ce-
lebrarentur. Vnde & Romanus ordo
in quadragesima in sabbatho ordinatio-
num orationem super populum interdicit,
ad quam Antiqui nō solū caput, sed
& genua flectebant, quod Niceni cano-
nes in Dominica fieri penitus vetāt. San-
ctus quoque Gregorius dies ordinationū
suis homilijs insigniuit vt dominicas. Vi-
delicet hæc duo Euangelia; Anno quin-
to decimo, Arborem fici, exponens ad
populum. Item sanctus Leo papa illud
euan-

Genu flexiones
in Dominica
prohibite.

euangelium, Assumpsit, de ieiunio Ver-
nali exposuit, quasi dominicę diei satisfi-
ciens, infra quem ipse semper ordinatio-
nes fieri constituit.

De Aduentu Domini,

CAP. XXX.

AB Aduentu Domini vsque ad Nati-
uitatę eius, Te Deum laudamus. Gloria
10 in excelsis Deo. Ite missa est, dimittimus,
quia maior gloria noui Testamęti, quęm
veteris, cuius typum infra aduētum Do-
mini obseruamus. Aliquando etiam festi-
uius natale Domini suscipimus, si huius-
15 modi glorificationes aliquādiu suppres-
sas quasi de nouo illa die incipimus. Qui-
dam infra aduentum Domini casulis pro-
dalmaticis vtuntur. Quidam solito mo-
re vestiuntur, eo quod Missam ad tertiam
20 & Alleluya, sicut & tota aestate dicunt. In
natiuitate tamen Apostolorum siue de-
dicatione Ecclesię, prædictas glorificatio-
nes non omittimus. Hinc vsque octauari
Pentecostes, solitam mentionem sanctę
25 Crucis ad vespērā siue ad matutinas, in
feria sexta, & de sancta Trinitate Domi-
nicis diebus retinere solemus. Nā quod
qui-

f. Aliquanto

Infra aduētum
iuxta veterę fi-
tum casulis no-
dalmaticis vti-
mur.

Vespērā vocat
Officiū vespēr-
tinū quod nūc
vesperas dici-
mus. Sic etiam
frequenter cum
sequentib.

quidam illo breuissimo spacio, quod Purificationem sanctę Marię & Quadragesimam aliquando disiungit, mentionem sanctę crucis restituunt, non adeo congruum videtur, cum illo tempore de infantia Christi potius, quàm passione cantetur atque legatur.

De Euangelio, Cũ appropinquaret.

CAP. XXXI.

Legendum iuxta veterem ritũ Romanũ Euã. Cum appropinquaret, Dominica prima aduentus.

Sic etiam Rupertus de diuinis officijs.

IN Dominica prima de aduentu Domini, quidam legunt Euangelium, Erunt signa, eò quod sanctus Gregorius in libro homiliarum illud in primis posuerit. Sed parum attendunt quia idem Apostolicus in eodem libro huiusmodi ordinem non attendit: in quo plura Euangelia penitus nõ tetigit; insuper & quę exposuit, multociens posteriora prioribus anteponere consuevit. Alij initium Marci Euangelistę legunt, sed quia inusitatum est, pauci assentiuntur. Nos autem ex antiqua traditione, Cũ appropinquaret, legimus, non utique sedi Apostolicę, si aliter iusserit, preiudicantes, sed interim auctoritatę sanctorum Patrum sectantes. Nam & sanctus Hieronymus in libro Comitibus, ita ordinavit

dinauit, cuius libri ordinem & sanctus
 Gregorius diligentissimè obseruauit, siue Librum Comi-
 tis D. Hier. dili-
 genter imitatus
 D. Gregorius,
 dum lectionibus & Euangelijs missales
 orationes in sacramentario adaptaret, si-
 ue dum Antiphonas ex eisdem euange-
 lijs quàm plurimis diebus in Antiphona-
 rio articulare. Ipsum quoque Euangeliũ
 Cum appropinquaret, & si de itinere Do-
 mini ad passionem agere historialiter vi-
 10 deatur, non tamen istius omnino obliui-
 scitur. Cùm pueri Hebræorum in laudẽ
 eius illud psalmistæ in altum proclamēt:
 Benedictus qui venit in nomine Domi-
 ni. Quod auctor Antiphonarij de hoc
 15 aduentu proculdubio intellexit, cùm in-
 de responsorium in historiam Dominicę
 natiuitatis composuerit.

De historia, Clama,

CAP. XXXII.

20 QUIDAM historiã Clama à quarta
 feria hyemalis ieiunij omni anno incipi-
 unt, etiam si adhuc 12. dies vsque ad nati-
 uitatem Domini remaneant. Æstimant
 enim hanc historiam pro eodem ieiunio
 25 esse institutam, sed fallũtur. Si enim Ro-
 mana auctoritas illam ad hoc institueret,
 ante Dominicam vacantem, id est, Cani-

te tuba, hęc quoque sicut diurnalια eiusdem ieiunij officia collocaret. Nam hoc in omnibus huiusmodi ieiunijs obseruatur, vt officia eorum semper Dominicam præcedant vacantem, quę etiam semper prius ipsa obseruatur, iuxta statuta sanctorum patrum, aut prætermittitur. Nec vtique aliqua Dominica vacans, proprię dicitur, nisi quę huiusmodi ieiunij officia indiuisę sequitur, à quibus & ipsę officiantur, si necesse fuerit, vt obseruetur. Præterea si eadem historia pro ieiunio instituta esset, superfluo secundam, tertiam, quintam feriam eodem modo, vt sextam, inofficiatas haberet, cū tamen nihil ad illas prædictum pertineret. Patet ergo hanc historiam non pro ieiunio, sed potius ad hoc esse institutam, vt proxima hebdomada ante natiuitatem Domini, sicut & ante Pascha, tanto plus in officijs habeatur, quanto vicinior Dominica solemnitati existat. Nam & Antiphonarius hoc innuere videtur, qui historiam, Canite tuba, proximam Dominicam ante natiuitatem vocat, & hęc, id est, Clama, infra hebdomadam eiusdem Dominicę canendam subsequenter innuit singulis ferijs

Quę proprię
veterib. dicta
Dominicę va-
cantes.

rijs singulas matutinales laudes attribu-
 ens. Sunt autem ita descriptæ, vt eo anno
 ita obseruentur, cum Natiuitas Domini
 in Dominicâ, & vigilia in sabbathū occur-
 5 rit, quod & Antiphona; Nolite timere, in
 quarta feria præcedenti descripta, & An-
 tiphona Expectetur, de Cático sabbathi
 vigiliæ affcripta demonstrant. Vnde & ip-
 sum sabbathum speciali matutinali lau-
 10 de insigniri non necesse habuit. Nam om-
 ni anno, aut eiusdē vigiliæ officium obti-
 nebit, aut alterius feriæ, quam eadem vi-
 gilia eo anno occupauerit. Illo non negli-
 genter obseruato, vt sabbathū semper de
 15 vigilia ferialems psalmum & canticum cū
 Antiphona obtineat, & vigilia illius feriæ
 quam sibi vëdicauit, ferialems psalmum
 & canticum cum antiphona possideat.

20 *De septem diebus ante Natale Domini,*

CAP. XXXIII.

SCIENDVM itaque est, quòd prædi-
 cta officia non sunt ieiunij sed dominicæ,
 & quinque feriarum ac vigiliæ, vnde &
 25 annuatim eadem officia ab octaua die,
 quæ natiuitatem Domini præcedit, con-
 grue incipimus, vt totam illam septima-
 F 4 nam

nam statutis officijs celebré habeamus; nec tamen aliquem diem præter sanctorum institutionē huic celebritati ex nostra parte applicemus. Et hoc quoque nō ociosē notandum, quia huius septimanæ officia, etsi specialiter pro ieiunio, vt probatum est, non sint instituta; nūquam tamen illud omnino relinquunt, nisi eo anno, dum natiuitas Domini in Dominica occurrit. Tunc enim vigilia in sabbatho 10
 euenit, & hoc ieiunium extra septimanā in præcedenti sabbatho celebrari compellit. Nam officium vigiliæ & ieiunij simul vna die competenter nequeunt obseruari. In omnibus autem alijs annis, idē 15
 ieiuniū aut ex integro aut ex aliqua parte prædictę includitur, & per legitimas eius ferias celebratur. vnde & Antiph. de Euāgelij huius ieiunij, quamuis cum ipso multotiens anticipentur, meritò tamen 20
 in quarta & sexta feria & sabbatho eiusdem septimanæ describuntur, quia easdem ferias idem ieiunium adeo frequenter, vt vix vno anno illas ex integro derelinquat. Hoc quoque prouidēdum, quòd 25
 vigilia cū in Dominica euenerit, sex sibi responsoria de Dominicali historia cū domi-

ieiunium hyemale quo tempore occurrat in annos singulos.

dominicalibus psalmis assumat : tria ve-
rò vltima & matutinales laudes cum fe-
rialibus psalmis sabbatho concedat . Ad
Missam omnia de vigilia, sed festiuè cū
5 Alleluya veni.

De Natali Domini,

CAP. XXXIIII.

IN natale Domini finito nono respō-
10 sorio, Euangelium Liber generationis le-
gitur. Deinde Te Deum laudamus, cum
pulsatione signorum dicitur; sicque fini-
tis nocturnalibus vigilijs Missa, Dominus
dixit, ante matutinales laudes, cum: Be-
15 nedicamus domino, non cum : Ite missa
est, completur : ne populo quasi licētiam
abeundi infra matutinales laudes dedisse
videamur, quas statim post Missam iterū
concrepantibus signis incipere solemus.

Cur in Missa
prima non , Ite
Missa est, sed, be-
nedicamus do-
mino, decante-
tur.

20

De secunda vespera sancti Stephani.

CAP. XXXV.

OMNES authentici antiphonarij se-
cundam vesperam sancto Stephano con-
25 cedunt ex integro. vnde & reliquis festi-
uitatibus per annum hoc exemplo secun-
dam vesperam ex toto cōcedimus, etiāsi
F 5 maior

Regula cōmu-
nis de secundis
vesperis singu-
lorum festiuita-
tum.

maior festiuitas subsequitur. Non enim congruum est, vt psalmos vespertinales tantummodo precedenti festo, reliqua verò subsequenti tribuamus. Nam sancti Patres nullum nobis inde exemplum reliquerūt, qui potissimum nos concordia officiorum singulari diligētia seruare docuerunt. Summa tamen festiuitas si quando minorem subsequitur, secundam vespere prioris festi ex toto sibi non incongruē vendicabit, vt octaua Domini secundam vespere sancti Syluestri. Vespere quidē de quolibet festo vniformiter perficimus, deindē alterius festi, si necesse fuerit, post Benedicamus Domino, memoriam facimus, vt de sancto Stephano, & de sancto Iohanne obseruamus.

De Innocentibus,

CAP. XXXVI.

IN natiuitate Innocentium Gloria in excelsis & Alleluia secundum ordinem reticemus. Item, Te Deum laudamus, & Ite missa est, quæ cum Gloria in excelsis Romano more solent admitti vel prætermitti. Hæc, inquam, omnia omittuntur, nisi Dominica fuerit; Gloria patri verò nun-

nunquam dimittimus, nisi de passione Domini. Meritò autem passio sanctorum Innocentium minùs festiuè quàm aliorum sanctorù celebratur, quia licet martyrio coronati, nondum tamè ad gloriam sed ad infernalem pœnam discesserunt. Nà ante descēsum Christi ad inferos, nullus sanctorù ad illam glorià peruenit, ad quam ipse antiquos sanctos perduxit, & deinceps suos sequaces perducere non desinit. Sed quia ipsi in resurrectione Dominica, cum reliquis sanctis liberari & conglorificari meruerunt, conuenientissime & ipsi iuxta ordinem, solitam glorià in officijs cù reliquis sanctis obtinebunt, si natalis eorum vsque ad diem resurrectionis, id est, dominicam peruenerit. Octauam quoque eorum eodem modo vt aliorum sanctorum celebramus, quia iam transacta die resurrectionis non dubitamus eos gloriari cum alijs sanctis.

Sane locus hic intelligendus de pœna quam vocant scholastici Carentiæ visionis Dei, neque enim alia pœna affecti creduntur pro Christo martyriù passi.

De Officio, Dum medium silentium.

CAP. XXXVII.

25 SI Natiuitas Domini vel aliqua subsequentium solemnitatum in Dominica euenerit, officium Dum medium silentium

tium post natalem Innocentium ad priuatos dies cōgruè seruatur, sicut & in alijs dominicis agimus, si aliquando celebrius in ijs festum habuerimus. Idem etiam officium Romano more recipitur, si quando ab octaua Domini vsque ad Epiphaniam, dominica euenerit. Omnis enim Dominica à natiuitate Domini, vsque ad Epiphaniam ex antiqua traditione illud obtinebit; quæ tamen celebriori festo occupata non fuerit. nam cum hoc officium de Natiuitate Domini agat, conuenientissimè illis Dominicis adaptatur, quæ & reliqua officia de eadem solemnitate solent obtinere. Non enim illi sunt audiendi, qui hoc officium, eo quòd de Natiuitate agat, nūquam post octauam Domini dicendum existimant; cum tamen ipsi vigiliam Epiphaniæ de Natiuitate Domini ex integro inofficiare soleāt & debeant.

De Dominica celebrandū Officium, etiam si in illa Octaua S. Stephani aut aliorum euenerit.

Ipsi quoque si Dominica in octaua Sancti Stephani vel aliorum euenerit, Dominicam de octaua inofficiant; dum tamen ecclesiastica solēnitas non pro octaua, sed pro Dominica agatur. Hoc autem sancti Patres in dispositione officiorū summo pere procurauerunt, vt officium semper instan-

instanti celebritati concordaret, ne clerus aliud quàm populus, in ecclesiasticis celebritatibus obseruaret. Præterea omnes Dominicę solemnitates sibi inuicem affines, hoc habent priuilegium, vt obseruatio eorum adinuicem continuetur: vt, Resurrectionis vsque ad Ascensionē, & Ascensionis vsque Pentecosten commemoramus, & omnes dominicas ijs solemnitatibus interpositis, de ijsdem officiamus Sic ergo & natiuitatis Dominicę vsque ad Epiphaniam memoriam agimus, nisi in quantum festis sanctorum vel octauis eorū satisfacere cogimur. Eodem quoque modo infra hunc terminū occurrentes Dominicę officium de Natiuitate possidebunt.

De eodem officio in alia Dominica recipiendo.

20 CAP. XXXVIII.

25 **Q**VAMVIS autem duæ Dominicę multotiens eueniant eo tempore, nunquam tamen ambas dominicali officio occupari festa sanctorum permittent, nisi eo tantum anno, dum vigilia Epiphanię in Dominica euenerit. Vnde & sanctus Gregorius satis cōpetenter vnū dominicale

cale officiū eo tēpore ordinauit, eò quòd
& ibi vna tantum Dominica omni penè
anno occurrat, quę huiusmodi officio in-
digeat. Nec hoc vtique sanctus Grego-
rius, vel post Epiphaniã, vel post Pētecollē

Ex instituto D.
Gregorij repe-
tenda officia, si
plures occurrāt
Dominicę quā
officia. Infra
c. 41.

seruare curauit, vt tota officia semper ha-
beremus, quot dominicę possent eueni-
re. Nam optimè præuidit huiusmodi in-
æqualitatem repetitione officiorum faci-
lè, emédari posse. Vnde & nos, cum vigi-
lia Epiphanię in Dominica occurrit, prio-
ris Dominicę officium pleniter repeti-
mus. Sic & in Dominicis post Epiphaniã
& post Pentecosten, quotiens necesse fue-
rit, iuxta Romanam consuetudinem fa-
cere debemus. Sicut enim historias Do-
minicarum, in quantum tempori sufficit,
repetimus, nihilominus & officia eorum
repetere possumus. Nam & Dominicale
officium alij dominicę, quę eiusdem ob-
seruantię est, non incompetentius adhi-
bebitur, quàm singulis priuatis diebus,
qui dominicarum officia dum recipiunt,
ex festiuis ferialia efficiunt, hoc tamen
non tam ex ecclesiastici conuentus neces-
sitate, quàm ex propria deuotione vsque-
quaque vsitamus. Non ergo minùs con-
gruum

gruum videatur, si idem officium in alia
Dominica vt ecclesiastico conuentui sa-
tis fiat, repetatur.

5 *De octaua Domini,*

CAP. XXXIX.

10 Iuxta Romanam auctoritatem, nõ
officium; Puer natus est, sed Vultu tuu,
vt in graduale libro habetur cū Alleluya,
10 Post partum virgo, cantamus orationem
Gregorianam: Deus qui salutis æternæ,
nõ illam, Deus qui nos Natiuit. dicimus.
Et notandum huius octauæ officium eui-
dentissimè de sancta Maria agere, Vnde
15 & Romani ea die ad Sanctam Mariam
stationem faciunt, nec immeritò: nuper
enim cū natiuitatem Domini celebra-
remus, nullum tam speciale officium ma-
tri eius attribuere potuimus. Vnde non
20 incongruè illam specialius in octaua Do-
mini veneramur, ne solemnitate Filij sui
expers esse videatur, quàm tum in eadem
solemnitate post Dominum maximè ho-
norandam esse non dubitamus. Matuti-
25 nales quoque laudes huius octauæ de san-
cta Maria agunt expressissimè. Vnde &
illa responsoria de Natiuitate Domini,
quæ

Vide Guil. Du-
ranti. Rationa-
le diuinorum.

quæ de sancta Maria cōmemorant, huic
 diei congruè attitulantur, ne à Grego-
 riano eiusdem diei officio discrepemus
 in aliquo. apertè autem omnia in hunc
 modum ordinari possunt. Ad vesperam
 Antiphon. Tecum principium, cum reli-
 quis. Responsorium, Congratulamini.
 Hymnus, A solis. Antiphona Magnum
 hereditatis. Inuitatorium, Christus natus
 est. Antiphona Dominus dixit. Anti-
 phona, In sole. Antiphona, Eleuamini.
 Responsorium Descendit. Respōsorium,
 O magnum. Responsorium Sancta &
 immaculata. Antiphona, Speciosus. An-
 tiphon. Rex omnis. Antiph. Suscepimus. 15
 Responsorium Beata & veneranda. Re-
 sponforium Congratulamini. Responso-
 rium Cōtinet in gremio. Antiph. Homo
 natus. Antiph. Exultabūt. Antiph. Notū
 fecit. Responsorium Cōsummatum. Re- 20
 sponforium Nesciēs mater. Responforiū
 Verbum caro. Matutinales laudes, O ad-
 mirabile, per ordinem. Eadem Antiphona
 in secunda vespera super psalmos de
 Natiuitate Domini leguntur. In Euange 25
 lio Antiphona, Qui de terra est. In Domi-
 nica autem post Natiuitatē Domini ita
 ordi-

Ita vocat Anti-
 phonā ad Ma-
 gnificat & hic
 & infra.

ordinabitur: Inuitatorium, Christus natus est, Psalmi Dominicales, cum tribus Antiphonis de Natiuitate Domini. Responsor. Descēdit. Responf. Quem vidistis. Respon. O magnum. In 2. noctur. Responsor. Continet in gremio. Responsor. Confirmatum est. Responf. Hic qui aduenit. In tertio nocturno. Respōsorium. Ecce Agnus dei. Responf. Benedictus. Responf. O regem. Matutinales Laudes, Quem vidistis. In Euangelio, Dum mediū. Notandum autem in octaua Domini nocturnalem tantum de sancta Maria multum agere. Quia & diurnale officium in honorem eius videtur institutum. In Dominicali autem nocte non tam de sancta Maria, quàm de Natiuitate Domini agimus, quia & indiurnali officio specialiter de Natiuitate Domini commemoramus: est autem traditio sanctorum Patrum, vt in huiusmodi festiuitatibus officio Missæ per reliqua concordemus officia.

Officio Missæ
reliqua correspondere debet
officia.

De Epiphania.

CAP. XL.

25 Si vigilia Epiphaniæ in Dominicam euenerit, in nocte, vt predictum est, canimus. In die quoque officium, Dum mediu,
G dium,

dium, vt in priori Dominica pleniter obseruamus. Si autē in alia die occurrit, idē quidem officium sed cum Lectione, Scimus, & Euangelio Defuncto Herode, vnde & Cōmunio, Tolle puerū, sumpta est, cantamus: quia hoc officiū ante vsum huius vigiliæ ibi cantabatur, vt pote Dominica eiusdem hebdomadæ, sicut & Vocem iocūdītatis, canitur in vigilia Ascensionis, & assumitur Cōmunio de eiusdem diei Euangelio. In Epiphania ad nocturnum, iuxta Romanum ordinem, vt à dolosa inuitatione Herodis discrepamus, ab Antiph. Afferte, ea nocte incipitur. Antiphona Fluminis, cum psalmo in tertiam nocturnam differtur, quia maior laudatio quàm Alleluya sonat, sub gratia est, cuius typum tertia nocturna gerit, quam ante legem vel sub lege, quod præcedentes nocturnæ significant. vnde & omnes historiæ quæ sibi Alleluya vendicant, plus Alleluya in tertia nocturna frequentant. Si Epiphania In Dominicam euenerit, nihil in ea die de officio Dominicæ tangimus. Quod tamen infra Octauam eius ideo obseruare solemus, vt lectiones & Euangelia ferialia, quæ de baptismo

Cur nocte Epiphaniæ Inuitatorium non dicatur. Vide eadē de re Guil. Durantū.

ptismo Domini sonant, eo tempore recitentur; cum & festum de Baptismo Domini agitur.

5 *De dominicis post Epiphaniam,*

CAP. XLII.

SI autem per interiacentes dies ab Epiphania vsque in octauam eius Dominica euenit, necessariò eo die ecclesiastico conuentui, cum dominicali officio satisfacimus, quem non pro Epiphania, sed pro Dominica conuenisse scimus. Dominicales quoque psalmi cum cantu de Epiphania sunt recitandi. Sic enim omnem dominicam, Dominicis solemnitatibus interpositam, nec tamen celebriori officio occupatam, de eisdem inofficiare solemus. Priuatos quoque dies solemnitatibus interuenientes, ita obseruamus, vt
 20 Inuitatorium & vnam Antiphonam super feriam Nocturnam; item vers. Responsorium, & Matutinales laudes, & cetera, de Epiphania dicamus. Iuxta Romanum enim ordinem, feriam nocturnam
 25 nunquam dimittimus, cum tria tantum responsoria dicimus, nisi in hebdomada Paschæ & Pentecostes. Primæ ergo do-
 G 2 mi-

Primæ Domi-
nicæ Officium
semper celebrā-
dum infra octa-
uas Epiphaniæ,
etiam si repeten-
dum postea fo-
ret. Sup. c. 38.

minicæ officium infra hanc octauam om-
ni anno ritè obseruatur, etiam si propter
pluralitatem hebdomadarum vique ad
septuagesimam repetendum videatur. si-
cut & alia duo officia, Omnis terra: Ado-
rate, cum multotiens sex occurrant heb-
domadæ, ijs officijs inofficiandæ. Cum
autem vna tantum Dominica inter Epi-
phaniam & septuagesimam accidit, duo
officia, nullo Ecclesiastico conuentu fieri
hoc exigente, in vnâ hebdomadâ con-
iungere debet, quicumque nullum eo
anno ex statutis officijs prætermittere vo-
luerit. Non ergo minus competenter idè
officium aliquando in alia Dominica re-
petimus, cum nullum celebrius officium
habuerimus, vnde ecclesiastico conuen-
tui ritè satisfacere valeamus. Ipsi quoque
priuati dies, Romano more, officiū prio-
ris Dominicæ recipiunt, si non aliunde
competenter inofficiari possunt. Tamen
& aquæ benedictæ asperionem, iuxta de-
cretum sancti Alexandri Papæ, & Credo
in vnum, non dimittimus.

aque benedi-
ctæ asperio.

De duobus festis in vnum diem concurrentibus,

CVM duæ festiuitates nouem lectio-
 5 num in vnum diem cōcurrunt, quarum
 vtraque plenum post se exigit officium,
 celebriorem ex integro obseruamus, al-
 terius verò postea tantum memoriã agi-
 mus. Si autem vtraque pleniter obser-
 10 uanda videtur, non in ipsa die ambabus
 singula officia persoluantur, iuxta quod
 & sanctus Gregorius in Sacramentario, &
 in Graduali libro aliquoties vni diei bina
 ascripsit officia, vt vna earum in sequen-
 15 tem diem differatur. Sicut sanctus Gre-
 gorius Papa festum sancti Pauli, post fe-
 stum sancti Petri voluit obseruare. Nam
 illam vsurpationem, quæ ex duobus offi-
 cijs in vna die obseruandis vnum incom-
 20 positè compingit, sanctorum patrum au-
 thoritas non admittit, quæ semper in offi-
 cijs concordiam custodire præmonuit, vi-
 delicet vt vnam nocturnam de vno festo
 reliquas de alio obseruemus. Eo enim pa-
 25 tto si vtrique festo satisfacere niteremur,
 neutrum debita officiorum reuerentia ce-
 lebrasse conuinceremur. Vt autem duo-
 rum

Festum cōme-
 morationis Pau-
 li a D. Greg. in-
 stitutum.

rum officiorum festa in vno die compleantur, separatim, non commixtim: vel vnum eorum in alium diem differatur, non tam generali totius ecclesie obseruationi, quam priuatae religiosorum vacationi adiacere videtur, qui nullum de statutis officijs pratermittere volunt.

De Martyribus Romanis Pontificibus,

CAP. XLIII.

10
Gregorius huius nominis Papa septimus, Apostolicae sedi praesidens, constituit, vt omnium Romanorum Pontificum & martyrum festiuitates, solemniter vbique cum pleno officio celebrentur. 15
 Nam cum qualibet ecclesia sui patroni, etiam si confessor fuerit, festum solemniter obseruet, quato magis eos, qui totius Ecclesiae, non tam patroni quam patres extiterunt, & vsque martyrium verbis & 20
 exemplis instituere non destiterunt. Nota autem sanctum Gregorium Papam primum in graduali libro de ijs martyribus, sicut & de confessoribus, Pontificalia instituisse officia, vt de Marcello, Ant. Sta- 25
 tuit. & de Felice, An. Sacerdotes. & hoc vtique fatis congrue, propter excellentiam digni-

Officia Martyrum Pontificalia Greg. in Graduali libro instituit.

dignitatis Apostolicæ. Hoc etiam attendendo maiores nostri de eisdem sanctis confessorum officia, vel cursum diei & noctis leguntur obseruasse, quæ & Pontificij dignitatem eodem modo insinuant, nec tamen in aliquo eorū martyrio præiudicant. Idem & de sancto Appollinare obseruandū esse gradualis liber demonstrat. Et de ijs quidem sanctis Hymnus, Inuitatorium, versus, Gloria & honore, posuisti Domine, Magna est gloria eius, cantantur vt de martyribus: reliqua verò per ordinem vt de confessoribus. Quidam autem moderni minùs cōcordiam officiorum attendentes, de illis omnem cantum vt de martyribus obseruant, præter ad Missam: asserentes cōgruum esse, vt nocte de Martyrio eorum, ad Missam autem de sacerdotali eorum dignitate agatur. Sed conuenientior videtur superiorum obseruatio. Nam Missa in quolibet festo reliqua solet informare officia.

G 4 De

Iuxta Romanam auctoritatem nullo-
rum sanctorum octauas obseruare de-
bemus, nisi vnde certam aliquam tradi-
tionem à sanctis Patribus habemus. Eo-
rum quoque, quorū octauas celebramus,
nullam quotidianam mentionem per in-
teriacentes dies agimus, quia nullam au-
ctoritatem inde habemus: exceptis de
sancta Maria & de sancto Petro, quorum
memoriam & alio tempore nō cessamus
frequentare. In festo cuiuslibet sancti
trium responsoriū nocturnas non dimit-
timus, sancto tamen, Inuitatorium, Re-
sponsorium, & matutinales laudes, & a-
lia vsque ad finem Missæ concedimus.
Reliqua de ferialibus. Nam iuxta Roma-
nam consuetudinem nullius sancti trium
responsoriorum mentionem facimus post
Missam, siue illa canatur ad tertiam, siue
ad sextam. Immo cum ipsa Missa sancti
finimus. In festo autem nouem lectionū,
omnia vsque ad secundam vesperam de
festis agimus.

De festis trium
Responsoriorum
ac nouem Le-
ctionum.

POST octauam Epiphaniæ siue priua
 ta dies sit, siue Dominica, leguntur Epi-
 5 stolæ Pauli vsque ad septuagesimã. Prior
 vespera cuiuslibet Dominicæ crastinam
 exigit orationem, quia capitulum ante
 Magnificat, sequenti ascribitur Domi-
 nicæ, sicut in Dominica de Auentu Do-
 10 mini, & Quadragesime, siue passionis Do-
 minicæ comprobatur, quod & in alijs so-
 lemnitatibus penè vsquequaque frequen-
 tatur. Hoc utique & Responsor. & Anti-
 phonæ indicant, quæ de crastina historia
 15 ad priorem vesperam solent anticipari.
 Aliquando tamen vltima Antiphona de
 Euágelio prioris Dominicæ, ad vesperam
 prædictã reseruatur, vt in Dominicis post
 Epiphaniam & Pascha; quæ tamen adeo
 20 concordant, vt Antiphona, præcedentis
 dominicæ orationi subsequenter optime
 conueniat.

G 5 De

Epistolæ Pauli
 post oct. Epiph.
 legendæ quoui-
 die.

*De Aqua asperſionis, Gloria in excelsis,
Ite miſſa eſt, & Credo.*

CAP. XLVI.

Aque asperſio-
nis benedictio
ab Alexandro pri-
mo inſtituta.

ALEXANDER Papa quintus à bea-
to Petro conſtituit, vt ſal & aqua benedi-
ceretur ad conſpergendum populum, &
habitacula eorum, quod & nos in omni
Dominica iuxta Canones ſequimur. Sym-
machus Papa in ordine 50. conſtituit, vt
in Dominicis diebus & natalitijs marty-
rum, hymnus, Gloria in excelsis, dicatur.
quod & nos obſeruamus in omni Domi-
nica, & in feſtis nouem lectionũ, excepto
infra aduentum Domini, & à ſeptuageſi-
ma uſque in Paſcha. in ijs tamen diebus
natalicia Apoſtolorũ & feſta ſanctę Ma-
rię iuxta Romanam conſuetudinẽ, Glo-
ria in excelsis, recipiunt. Semper autem
cum Gloria in excelsis, Te Deum, & Ite
miſſa eſt, recitamus: niſi de Natiuitate
Domini in nocte, & in Cœna Domini &
in vigilia Paſchę & Pentecoſtes. Congruẽ
autem & in feſtiuis diebus, Ite miſſa eſt,
dicitur, quia tunc generalis conuentus ce-
lebrari ſolet, qui per huiusmodi denun-
tiationem licentiam diſcedendi accipere
ſolet. Ad quotidiana autem Miſſarum ſo-
lem-

¶ Cum Gloria in
excelsis, canta-
tur ſemper, Te
Deum, ac Ite
miſſa eſt, præ-
terquam ter in
anno.

lemnia, non generaliter ab omnibus, sed à religiosis conuenitur, qui plus spiritua-
libus negotijs quàm secularibus inuigi-
lant, qui & reliqua dum licet officia quo-
5 tidie frequentant. Ergo conuenienter il-
lis post Missam vt non statim discedant,
sed vt Dominum benedicant, denuncia-
tur. Huic assertioni & ecclesiastica cōsue-
tudo videtur astipulari, quia cum, Ite mis-
10 sa est, dicimus, ad populū vertimur, quē
discedere iubemus. Cū autem, Benedi-
camus Domino, dicimus, non ad populū
sed ad altare, id est, ad dominū vertimur,
nosque ipsos non addiscēdum, sed ad
15 benedicendū Domino adhortamur. Sciē-
dum tamen, quod, Ite missa est, infra ad-
uentum Domini & septuagesimam, non
recitetur. non quasi eo tempore nullus
fiat cōuentus, qui sit dimittendus, sed
20 potius pro tristitia temporis insinuanda.
Sic & Gloria in excelsis dimittitur. Cre-
do in vnū iuxta Canonem in omni Do-
minica, & in omnibus Dominicis solem-
nitatibus: item in festis Sanctæ Mariæ &
25 Apostolorum, & sanctę Crucis, & dedica-
tionis, debet cātari, nec immeritò: nam
& de ijs singulis in eodem symbolo ali-
qua

Ad populū ver-
timur, cum Ite
missa est dici-
mus, aliās ad al-
tare.

qua reperitur commemoratio. Hoc quoque notandum, quod cum Gloria in excelsis semper Dalmaticæ & subdiaconalia resumuntur.

De septuagesima,

CAP. XLVII.

IN septuagesima Heptateuchū incipiunt. Vnde & Alexander Papa secundus constituit, ut responsoria de eadem historia in eadem Dominica incipiant, & in sequenti Dominica repetantur. Illam autem in sabbatho ad vesperam iussit dimitti ante septuagesimā. Ab hinc usque in cœnam Domini, Te deum, Gloria in excelsis, Ite missa est, Item Dalmaticæ, & subdiaconalia antiquo more dimittuntur. In bissextili anno Natiuitatem sancti Matthiæ Apostoli colimus in illa die, quæ vigiliam eius proximè sequitur, non in alia, quæ propter bissextum eo anno in eodem Calendario iteratur.

Annus bissextilis.

De festis infra LXX. vel L. occurrentibus,

CAP. XLVIII.

SI Purificatio sanctæ Mariæ infra septuagesimam euenerit, nihil in ea iuxta

Ro-

Romanam consuetudinem præter Alle-
luja de solita glorificatione mutamus.

Sergius papa à beato Petro 86. constituit,
vt in diebus Annuntiationis Domini, &

Festa virginis
dei paræ iam
olim celebrata.

5 Dormitionis & Natiuitatis sanctæ Mariæ
& sancti Symeonis, quod Græci *ὑπνάσιον* vo-
cant, Latania exeat à sancto Adriano, &
ad sanctam Mariam populus occurrat.

ὑπνάσιον autem nūcupatur obuiatio, quia

Vide Bedā Re-
tract. in Act.
Apost. c. 16.

10 venerabiles personæ Symeon & Anna eo
die obuiauerunt Domino, dū præsentare
tur in templo. Item cathedram sancti Pe-
tri etiam infra septuagesimam, & Annū-
tiationem sanctæ Mariæ infra quadrage-
15 simam solemniſſimè cum Dalmaticis &
Gloria in excelsis celebramus. Sciendum
Romano more autem, quòd Laodicenſe
Concilium capitulo 51. constituit, vt na-
talitia martyrū in quadragesima non ce-
20 lebrètur, sed eorum commemoratio fiat
in diebus sabbathorum, vel dominicorū.

Quòd hîc soli martyres nominantur, hoc
ideo, quia nondum apud antiquos memo-
ria Cōfessorum adeo celebris fuit. Sancti

25 quoque Patres in Toletano Concil. de
Annuntiatione sanctæ Mariæ constitue-
runt, vt de quadragesima in 15. Kalendas
Ianua-

Ianua-

Ianuarij transferretur, vbi annuatim solemniter & conuenienter ante Natale Domini posset celebrari: vtrputa cum omnia illius temporis officia de eadē resonent annuntiatione, vt in Ambrosiana obseruatur ecclesia. Sed nos magis sanctę Romanę ecclesię morem gerentes infra quadragesimam, illam celebramus, sicut & aliorum quorundam sanctorum. Synodali- ter autem legitur statutum, vt eadem annuntiatio, si in triduo ante Pascha occurrat, in sabbatho ante palmas anticipetur, qui dies & proprio officio caret, & per totum annū venerationi Sanctę Marię solet obsecundare: quę anticipatio & omni necessaria videretur anno, dum eadem festiuitas idem sabbathū subsequitur, eò quòd duę subsequentes septimana proprijs officijs intantum sunt occupata, vt tantę solemnitati dignè nequeat deseruire. Sed nos nihil in hac editione temerè canonizatum deprehendimus. Cùm autem festiuitates nouem lectionū in quadragesima agimus, omnia de festo, die ac nocte, & Missam de ipso ad tertiã festiuè dicimus. De quadragesima verò post Benedicamus, Antiphonam feriale cum

Dies sabbati venerationi Diuę virginis deputatur.

cum precibus & oratione, & hoc ad matutinum & vesperum tantum, Missam quoque de quadragesima ad nonam cum genuflexione.

5 *De capite Ieiunij.*

CAP. XLIX.

10 **I**n capite Ieiunij, Missam dicimus ad nonam, & omnia facimus ut in quadragesima. Cum enim illi quatuor dies pro complemento quadragesimalis ieiunij præcipiatur, necessario quadragesimalem observantiam obtinebunt, videlicet ut tandem post vesperam ieiunium solvatur.

15 sicut in Canonibus præcipitur. quod tamen alio tempore statim post nonam solvatur, cum & Missa ad sextam celebratur. In hoc enim quadragesimale ieiunium ab alijs differt diebus, quòd in alijs

20 post nonam, in hoc autem post vesperam reficere debemus. Nec iuxta Canones quadragesimaliter ieiunare censetur, si ante vesperam reficimur. Ergo & in ijs quatuor diebus, similiter ieiunare debemus, si cum ijs quadragesimale ieiunium adimplere volumus. Vnde & Missa in ijs diebus, non ad sextam sed ad nonam merito

Etiam quatuor illis diebus non soluedum Ieiunium ante Vesperas, æque atque per reliquum Quadragesimæ.

ritò celebratur. Est enim ecclesiastica con-
suetudò vt ad nonam reficiamur, cum
ad sextam Missam celebramus: ad vespere-
ram autem, cum ad nonam sacrificamus:
vt ergo & in ijs diebus vsque ad vespere-
ram ieiunemus, Canonicum est, vt & Missam
ad nonam differamus. Sciendum autem
nò solùm modernos, vt quidam putant,
sed & antiquos à capite Ieiunij incepisse,
cum & sanctus Gregorius ibi quadrage-
simalia officia videatur initiasse. Sic enim
in Gregorianis sacramentarijs siue gra-
dualibus libris euidentissimè declaratur.

Initium quadra-
gesimæ.

Subsequens tamen Dominica propriè
initium quadagesimæ dicitur; vnde & 15
42. dies vsque in Pascha computantur,
quibus cum sex dominicas subtrahimus,
non nisi triginta sex in abstinentia obser-
uamus. Ergo à capite Ieiunij necessariò
incipimus, si cum Domino ieiuniũ qua-
draginta dierum cõplere volumus. Exin-
de etiam orationem super populum iux-
ta Gregorij institutionè exordimur, quã
nunquam dicimus, nisi cum & quadrage-
simaliter ieiunare debemus. 25

De quadagesima.

CAP. L.

IN quadagesima dicitur prefatio, qui
 corporali ieiunio iuxta statutum Pelagij
 5 Papæ non minus in Dominicis quam in
 earum ferijs, A dominica tamen palma-
 rum, eo quod ibi passiones legere inepi-
 mus prefationē de Cruce dicimus vsque
 in cœnā Domini videlicet per illos dies
 10 quinque partitam Domini passionem in-
 timates, Ipsamque hebdomadam quam
 sancti patres maiorem vocat eadem præ-
 fatione adornantes, nam & conuenien-
 tissimè eo tempore dicitur, cum de pas-
 15 sione Domini tam specialiter agitur. In
 prima hebdomada quadagesimæ cele-
 brandum est ieiunium vernale, sicut &
 sancti patres Leo magnus, Gelasius, Gre-
 gorius Papa primus, & secundus & septi-
 20 mus constituisse leguntur. Tractum Do-
 mine non secundum, quem in quadrage-
 sima frequentamus, non tam ex Roma-
 no ordine, quàm ex nostra consuetudine
 usurpamus. Melciades Papa à beato Pe-
 25 tro 33. vt nullus in Dominica nec in quin-
 ta feria ieiunaret, Vnde sanctus Grego-
 rius in Dispositione officiorum quintam
 H feriam

Prefatio qua-
 dragesimalis e-
 tiam in Domi-
 nica recitanda.

De ieiunium
 quinta ferie in
 quadagesima
 à quo institutum.

feriam infra quadragesimam vacantem
 diuisit, vt quia festiua erat, sic Dominica
 etiam officio Dominicali honoraretur.
 Sed quia eadem feria ieiunijs postmodū
 applicata est, vt relique, Iunior Gregorius
 statuit esse solemne officijs vndecunq;
 collectis, & maximè ex actualibus Do-
 minicis, vnde & Antiphonæ ex Domini-
 calibus Euangelijs quintis ferijs adhuc
 ascriptæ reperiuntur, vt ex Euangelio.
 Homo quidam erat diues, & habebat Iesum,
 & in hebdomada quoque Pentecostes,
 quinta feria officio Dominicæ inofficia-
 tur. Sabbathatha ante quadragesimā & ante
 palmas ipsarum Dominicarum officia re-
 ciipiunt, nec immeritò, cum quilibet dies
 priuati de suis Dominicis soleant inoffi-
 ciari. Ad omnes horas quadragesimales
 genua flectimus. Item ad Missam, etiam-
 si saluatio præcedat orationem, nisi alia
 oratio sine saluatione præcesserit; tunc
 enim ad priorem tantū genua flectimus,
 excepto in quarta feria post Palmas, vbi
 ad vtrasque iuxta Romanum ordinem
 genua flectimus.

De oratione super Populum.

CAP. LI.

ORATIONEM super populū in quadragesima ideo frequentamus, quia cum
 5 maiorem cōflictum in ieiunijs & orationibus contra spirituales nequitias sumimus, necessario nos instantius deo commendare debemus. Nam oratio post cōmunionem pro solis communicantibus
 10 solet orare. Populus autem etsi quotidie in quadragesima conueniat, non tamen
 15 quotidie, vt deberet, communicat. Ne ergo populus ita oratione, vt cōmunionem careret adiecta est oratio super populum.
 20 In qua non de cōmunicatione, sed pro populi protectione specialiter oratur. In Dominicis tamē diebus nō dicitur, quia genuflexio vitatur, quæ huic orationi à populo antiquitus persoluebatur, vel potius ideo, quia omnes iuxta attestationē,
 25 sancti Ambrosij in Dominicis diebus cōmunicare deberent quibus & oratio post cōmunionem pro benedictione sufficere posset. Sciendum est autem iuxta antiquos patres quod soli communicantes
 30 diuinis mysterijs interesse consueuerunt, vnde & ante oblationem iuxta Canones

H 2 iube.

In locum cōmunionis hæc oratio super populum substituta est.

iubebantur exire Catechumini & pœn-
 tentes ; videlicet qui nondum se paraue-
 runt ad communicandum. Hoc quoque
 ipsa sacramentorum innuit confectio. In
 qua sacerdos non pro sola sua oblatione
 & communicatione , sed & aliorum ro-
 gat, & maximè in oratione post commu-
 nionem , pro solis communicâtibz ora-
 re videtur. Nec propriè communio dici
 potest, nisi plures de eodem sacrificio par-
 ticipent. Apud Græcos etiam , vt legitur,
 excommunicandus est , qui vsque ad ter-
 tiam Dominicam non communicauerit;
 Beatissimi quoque patres nostri, Ambro-
 sius & Augustinus ad quotidianam nos
 hortantur communionem. Sed quia hoc
 modo nec ab omnibus presbyteris, nec dū
 à laicis obseruatur; cōgruè adiecta est ora-
 tio super populum , vt veleo tempore vl-
 tima benedictione populus non careret,
 dum tamen communicare non solet.
 Hinc quoque & illa cōsuetudo apud mo-
 dernos quæ non fuit apud antiquos, in-
 leuisse videtur , vt & in alijs temporibus.
 Etiam presbyteri post finem Missæ bene-
 dicant , ne populum ita benedictione vt
 cōmunionem priuatū discedere permittât.

Vide Vvalafri-
 dum de rebus
 eccles. c. xx.

De

A dominica de passione domini nostri non dicitur vsque in Pascha, Gloria patri
 5 ad Respōsorium vel Introitus, vel ad psalmum Venite, ad quem etiam repetitio Inuitatorij solet mutari, id est, vt ad primum uersum à medio, ad secundum autem à principio repetatur, & sic usque in
 10 finem alternatur. In psalmis ad Tertiam nocturnam legitur omnia de Euangelio, Cum appropinquasset. Iuxta ordinē non dimittitur salutatio ad passionem nisi in Parasceue. [vbi & sacerdotale officium
 15 recitetur] sed Gloria tibi Domine non subiungimus. Sciēdum autem si quando infra passionem Domini de aliquo sancto agimus, Gloria patri non omittimus. In feria secunda & tertia post palmas duę
 20 lectiones leguntur continuatim ad Missam, vt in Natiuitate Domini. Item post mediam Quadragesimā in quarta feria, & post palmas duę lectiones leguntur, & singulę accipiunt genuflexiones, nec im-
 25 meritò: Nam & Apostolus in eadem die in Antiphona ad Introitum, Omnia cęlestia & terrestria & infernalìa ad genufle-

Superflua hæc
 verba videtur
 M. C. etiam li-
 neis duabus
 hæc verba con-
 cluserat.

xionē pro Passione Domini hortatur, quę
 in hac die consilio Iudæorū facta legitur:
 quod enim in hac die Iudæi cōsiliati sūt,
 hoc in Parasceue peractū est. Sicut ergo
 parasceue plus quā aliā feriā sextę in ge-
 nuflexionibus celebris habetur. sic & in
 hac quarta feria plus quā in alijs, genu-
 flectere debemus. Cū enim omnes quar-
 tas ferias pro passione Domini seruemus,
 quis negat illam nobis maximē obseruā-
 dam, quę nobis eādē specialius passio-
 nem annuatim repręsentat? Iuxta Roma-
 num quoque ordinem easdem orationes
 cum genuflexionibus in quarta feria di-
 cere debemus, quas & in parasceue ante
 salutationem Crucis sancta ecclesia solet
 obseruare. Præterea hæc hebdomada iux-
 ta Romanum ordinem maior appellat-
 tur, eo quod ex sanctissimo dominicę pas-
 sionis sacramento insignior ceteris habeat
 tur. Iure ergo eandem & lectionibus &
 genuflexionibus siue in alijs obseruatio-
 nibus celebriorem quā alias habemus.
 Iuxta Romanum ordinem in cœna Do-
 mini Parasceue & sabbatho sancto, ad
 matutinales laudes post Benedictus sub
 silentio dicendum est. Kyrieleyson, pre-
 ces &

hebdomada
 maior unde di-
 atur.

ces & orationes. In cœna Domini, Gloria
 Patri, & Gloria in excelsis recitetur, nisi
 ubi Chrisma consecratur, diaconi tamen
 Dalmaticis & subdiaconi subdiaconali-
 5 bus vtuntur. In qua die sub anathemate
 interdicitur, ne quis soluat quadragesima
 le ieiunium vt Priscillianistæ faciunt. Sic
 enim sancti patres nostri in Laodicensi &
 in Toletano concilio constituisse legun-
 10 tur. Hinc beatus Leo in sermone de qua-
 dragesima. Qui, inquit, in quadragesima
 vnum diem prætermittit, totâ quadrage-
 simam violauit, præcipuè illam diem, quæ
 15 cum finis sit quadragesimæ, magis est ob-
 seruanda, quàm alij. quia omnis laus in
 fine canitur; In pasceue officium à le-
 ctione, non ab oratione iuxta ordinem
 incipitur. Nam oratio finis esse solet po-
 tius officiorum quàm principiū, vt in ipsa
 20 Missa patet, & in singularibus cursibus.
 In eadē die ante singulas orationes præ-
 ter illam de Iudæis; Flectamus genua, di-
 cimus; statimque, Leuate, postea oratio-
 nem subiungimus, Romano more, sicut
 25 & in alijs diebus continuamus.

H 4 De

In Cœna don-
 ni ieiunium n
 soluendum.

Qui vnum di-
 prætermittit, t
 tam quadragi-
 simam violat.

De sabbatho sancto. CAP. LIII.

IN sabbatho sancto Zozimus papa ce-
reum magnum benedici constituit, qui
& ante benedictionem illuminatus est,
& in octauis Paschæ populo distribuendus
ad suffumigandum rebus eorum, quem
diaconus accepta benedictione ab aliquo
sacerdote debet benedicere. Duodecim
lectiones iuxta Romanum ordinem le-
gendæ sunt absque titulis ante baptismum.
Post baptismum presbyteri demum pos-
sunt missam si necesse fuerit, priuatim ce-
lebrare, quia iam renati sunt, de quibus
specialiter in missa agere debemus, nec
postea à lectionibus quas iam audiuimus,
sed à latania incipere solemus.

Cereus Pascha-
is olim populo
distributus.

Missæ priuata.

De Paschali obseruatione.

CAP. LIIII.

IUXTA Romanam auctoritatē Agnus
in Pascha benedicitur, non ad altare, sed
ad communem mēsam. Credo in vnum,
& alia huiusmodi quotidie vsque in octa-
uā dicimus vt in die sancto. Versum Gra-
dualis Benedictus qui venturus, in quinta
feria. Lapidem, in sexta feria congruè di-
cimus. In qua Dominus à Iudæis repro-
batus

ic etiā Ruper-
us de diu. of-
fic. lib. 8.

batus est. In sabbatho infra octauas Paschæ, Antiphona Cum esset serò, ad vesperam cantatur, eo quod idem Euangelium apud antiquos vsque ad, Thomas autem, in eodem sabbatho legebatur: Sicut adhuc breuiaria Euangeliorum testantur. Ad vesperam feriales psalmi dicuntur cum Alleluya, & in nocte Dominica nocturna & nouem lectiones iuxta Romanam ordinem. Et sic deinceps feriales psalmos ad vesperam & ad nocturnam cum Alleluya dicimus, nisi festum occurrat nouem lectionum. Semper tamen ad matutinas Dominus regnauit, recitamus. Sed quia quamplures, omnes dies hinc vsque in Octauam Pentecostes cum tribus psalmis & lectionibus obseruare volunt, operæ precium videtur, vt ad auctoritatem sedis Apostolicæ recurramus, & inde quid nobis faciendum sit exploremus, vnde totius Christianæ religionis formam accepimus. Gregorius Papa in Apostolica sede cõstitutus in hac causa tale statutum promulgauit. A die inquit resurrectionis, vsque in sabbathum in albis, & à die Pentecostes vsque in sabbathum eiusdem hebdomadæ, tres psalmos tantum tresque

Breuiaria Euangeliorum.

Statutum Greg. papa 7. de numero Psalmorum ac Lectionum per annum integrum citatur etiam a Gratiano de conf. dist. 5. c. In die.

H 5 lectio-

lectiones antiquo more cantamus & legimus. Omnibus alijs diebus per totum annum, si festiuitas est, nouem psalmos & nouē lectiones dicimus: alijs autem diebus duodecim psalmos & tres lectiones recitamus. In diebus Dominicis octodecim psalmos, excepto die Paschæ, & die Pētecostes, & nouem lectiones dicimus.

Grat. & Radulphus sic legūt. Nos autem inuestigantes Ordinem Romanum, ita fieri statuimus, ut supra prænotauimus.

Hoc etiam vsquequaque iuxta Romanū ordinem ita fieri statuimus, ut supra notauimus. In octaua Paschæ; Dignus es Domine, & Apocalypsin, iuxta ordinem incipimus.

De festis infra Paschale tempus.

CAP. LV.

AB octaua Paschæ vsque in Pentecosten in festo trium responforiorū, vnum Alleluya tantum. Nouem verò lectionū, duo Alleluya ad Missam cantamus, siue de resurrectione, siue de alio festo. Et cū duo Alleluya dicimus, non primum, sed secūdum repetimus. Præfationem quoque vsque in ascensionem Domini non omittimus, quia die & nocte Paschale officium celebramus. Incongruum enim esset, ut sola præfatio ferialiter, & omnia alia

alia Paschaliter obseruarentur. In natiuitate tamen Apostolorum Philippi & Iacobi præfationem de Apostolis dicimus. sicut & de Cruce in iuentione ipsius.

Quorum festorum vigilia celebrantur tempore paschali.

5 Hoc tempore nullius festi vigiliam ieiunare vel obseruare iubemur, nisi Ascensionis & Pentecostes. Hoc quoque congruè in omnibus vigilijs obseruatur, vt Nona de futuro festo peragatur, si tamen
10 post Missam differtur, videlicet, vt postquam de festo post Missam incipimus, nullam deinceps cum nona dissonantiam officiorum faciamus, quam maximè sancti patres in dispositione eorundem deu
15 tare studuerunt. Sciendum autem quod Antiqui de sanctis cõmuniter in Paschalibus cõtare solebāt, vnde adhuc de vno, quæ ad plures pertinent, cantantur, vt Alleluya, Gaudete, & offertorium Confite
20 buntur. Et Respõsorium In seruis suis. Et hoc ideo quia vniuersali resurrectione, cuius typus eo tempore agitur, communis est lætitia & festiuitas iustorum. Ideo etiã inuenitur in Martyrologijs siue in sacramentarijs festiuitas sanctorum Iacobi & Philippi & omnium Apostolorum. Eusebius Papa à beato Petro 32. constituit vt

Apostolorum omnium festa olim celebra. inuentio crucis festum ab Eusebio Papa institutum.

om-

Inuentio. crucis
festum ab Eu-
sebio papa in-
stitutum.

chd nonouo
...
...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

nes Christiani Inuentionem sanctæ Cru-
cis 5. nonas Maij solemniter celebrarent.
Vnde & nos illam cum pleno officio ob-
feruare debemus ; quod non incongrue
ita ordinare possumus. Antipho. Helena. 5
Inuitatorium. Alleluya, Regem crucifi-
xum. In. j. noctur. Antiphona. Adoremus.
Antiphona. Adoramus. Antipho. Tuam
crucem. Psalm. Domini est terra. Conser-
ua me, Domine in virtute. Vers. Omnis 10
terra Responsorium Hoc signum crucis.
Responsorium Agnus Dei Christus. Re-
sponsorium Ecce vicit Leo. In secundo
nocturno Antiphona Crucem sanctam.
Per signum crucis. Nos autem. Psalmi. 15
Domini est terra. Magnus Dominus. Iu-
bilate. Versus Dominus regnavit a li-
gno. Responsorium Dignus es Domine,
Responsorium. Audiui. Responfor. Dul-
ce lignum. In tertio nocturno. Antipho- 20
na Saluator mudi. Antiphona Salua nos.
Antiphon. O magnum. Psalmi Cantate.
prim. Dominus regnavit exultet, Canta-
te, secund. Vers. Mihi autem absit gloria- 25
ri. Responf. Bonum est confiteri Domi-
no. Responsorium ; Dicant nunc. Responf.
O crux benedicta. Ad laudes matutina-
les.

les Antiphona; Helena Constantini. Antiphona; Tunc præcepit. Antiph. Helena sancta. Antiphona; Cumque ascend. Antiphona; Orabat Iudas. In Euāgelio. Antiphona. Cū orasset Iudas. De sancto autem Alexādro & socijs eius post Benedicamus, commemorare solemus. Exaltatio autem sanctę crucis non adeo generaliter & solemniter celebratur, & hoc fortasse ideo, quam nullum inde tam speciale statutum, vt de inuentione reperitur.

Cur Exaltatio crucis nõ æque celebris.

De Pascha annotino.

CAP. LVI.

15 ROMANI annotinum pascha quasi
anniuersarium pascha dicunt, quia anti-
quitus apud illos, qui in priori Pascha ba-
ptizati sunt, in sequenti anno eadem die
ad ecclesiam conuenere, suęque regene-
20 rationis anniuersarium diem cum obla-
tionibus solemniter celebrauerūt. Cuius
diei hoc erat officium Resurrexi, per totū.
Lectio Vidi Ostium. Euang. Erat homo
ex Phariseis, cum orationibus ad hoc cō-
25 petentibus, quę omnia apertissimè de
gratia regeneratorum agere videtur. Sed
quamuis huiusmodi anniuersarius à pau-
cis

Annotinum pascha anniuersarium baptismi.

cis vsquam obseruetur, authentici tamen libri ipsum obseruari debere inuunt, qui nobis lectiones & Euangelia sub titulo Paschæ annotini præscribunt. Sed enim quilibet suum natale quo ad æternam mortem natus est, obseruat; quanto magis illum obseruare deberet, quo ad æternam vitam regeneratus est.

De Letanijs.

CAP. LVII.

Maiores Letania
a D. Gregorio,
Triduanæ vero
Letania a D.
Mammerto in-
stituta.

MAIOR Letania à beato Gregorio Pa-
pa primo, pro pestilentia ipsius temporis
instituta est, quia & Iohanni Episcopo Ra-
uennati scribens, diem Letaniæ tempus
cineris & cilicij appellat. Triduanæ autem
Letaniæ ante Ascensionem Domini non Ro-
manæ, sed Gallicanæ sunt: quia illas san-
ctus Mammertus Viennensis Episcopus
instituisse legitur, quas sancti patres non
equitando, non vestibus preciosis utendo,
sed in cinere & ciliico, sicut & maiorem
Letaniam obseruari statuerunt. In quartâ
ultima die in vigilia Ascensionis Domini
canitur officium Vocem Iocunditatis. Of-
fert. viri Galilæi. Communio, Pater cum
essem.

I EIUNIUM æstiuale semper in Pen-
 tecoste est celebrandum. Nam orationes
 5 & lectiones de eodem ieiunio, agunt de
 spiritu sancto. Sicut ergo ieiunium ver-
 nale semper infra quadragesimam est ce-
 lebrandum, eo quòd quadragesimalia ha-
 beat officia, ita & istud infra festum
 10 spiritus sancti vnde habet officia aptè ce-
 lebratur. Sic enim sancti patres de vtro-
 que ieiunio constituisse leguntur. In ieiu-
 nio Pétecostes genua non flectimus, iux-
 ta Romanum ordinem. Quidam etiam
 15 ad Missam ieiunij, nec Gloria in excelsis
 præmittunt, sed incongrue, cum eadem
 missa de tertia mutetur ad sextam. Sunt
 enim tres horæ in die, ex dominica pas-
 sione ad celebranda mysteria consecratae
 20 videlicet, Tertia, in qua linguis Iudæorū
 condemnatus est. Sexta, in qua manibus
 gentiliū crucifixus est. Nona, in qua emi-
 fit spiritum. Inter quas hora tertia in fe-
 stiuis diebus maximè obseruatur, ea for-
 25 tasse ratione, quia inter reliquas passionis
 horas tempori Dominicæ resurrectionis
 siue Natiuitatis propinquior esse videa-
 tur.

Horæ tertia,
 sexta, ac nona.

tur. Sexta vero, vel nona ieiuniorum officijs deputantur Excepto autem in Cena Domini. In sabbatho Paschæ & Pentecostes, nunquam alicui missæ Gloria in excelsis ascribitur, nisi illi, quam & festi-
uè ad tertiam celebrare debemus. Ergo non incongruè & Missis huius ieiunij Gloria in excelsis subtrahimus, quas non festi-
uè ad Tertiam sed ad Sextam obser-
uare solemus. Quidam autem satis aptè

Apud quosdam
duæ Missæ, quæ
do dieb. Ieiuniorum
festis occurrunt.

in hoc ieiunio duas Missas cantat, vnam ad Tertiam solemniter, cū Gloria in excelsis, vt festo spiritus sancti satisfaciunt: Altera post sextam pro ieiunio; sicut festo S. Thomæ; satisfaciunt in ieiunio hyemali, & festo sancti Matthæi in ieiunio Autumnali. Item sancto Marco in Latania maiore, & annuntiationi sanctæ Mariæ in quadragesima, videlicet vt prior Missa festo, secunda vero satisfaciat Ieiunio, ad quod etiam non gradualia, vt antiquitus, sed Alleluya cantamus.

De

SEQUITVR Dominica vacans, cui
 attitulatur lectio Vidi ostium; orationem
 5 verò, id est, deprecationem, ex quadrage-
 sima, & Euangelium de Pascha annotino
 mutuauit; officium autē de ipso die Pen-
 tecostes eo quòd octaua eius sit, compe-
 10 tēter accipit. Ad nocturnam nouem le-
 ctiones iuxta Romanum ordinem dici-
 mus, Licet totidem responsoria de spiri-
 tu sancto, in antiquis Antiphonarijs non
 inueniamus. Et hoc fortasse ideo, quia
 Romani non singulis lectionibus singula
 15 semper subiungūt responsoria. nam Ter-
 tium siue nonum multotiens prætermi-
 tunt. Nos tamen prædictis nouem lectio-
 nibus totidem Respōsoria Alleluyata vn-
 decūque collecta Gregoriano more sub-
 20 nectimus, id est, communionem pro Re-
 sponsorijs accipientes, vt in aliquibus li-
 bris reperitur. In crastinum autem de
 libris regum ad nocturnam legimus &
 canimus, & officium ad missam, Domi-
 25 ne in tua, nisi aliquod celebre festum ha-
 beamus. Ipsum etiam officium in sequen-
 ti Dominica Romano more possumus
 I repe-

Repeti potest
 Dominica post
 Oct. Pentecostes
 officium feriae
 secundae.

repetere, si tamen eo anno usque in ad-
 uentum Domini plures hebdomadae fue-
 rint. Sin autem, officio, Domine in tua,
 sole feriae sufficiant, Sicut cuilibet Domi-
 nicali officio feriae sufficiunt, cuius Do-
 minicam aliquod celebre officium occu-
 pauit.

De officio Sanctae Trinitatis.

CAP. LX.

10

Rupertus sua
 etate festum
 Trinitatis cele-
 brat. G. etiam
 Durantus non
 obstante hac co-
 stitutione Ale-
 xandri, contra
 Arrianos insti-
 tutum docer,
 unde & a nobis
 celebrandum.

QVIDAM autem officium de san-
 cta Trinitate, in octaua Pentecostes insti-
 tuunt, licet non sit Alleluyatum, quod & per
 totam subsequente hebdomadam obseruan-
 dum putant, sed non est authenticum. Unde 15
 pia memoriae Alexander papa de hac re
 inquisitus respondit, iuxta Romanum or-
 dinem nullum diem specialiter ascribi
 debere solemnitati sanctae Trinitatis, si-
 cut nec sanctae unitatis, praecipue cum in 20
 omni Dominica imò quotidie utriusque
 memoria celebretur. Sciendum autem
 quendam Albonium magistrum Karoli
 rogatu sancti Bonifacii Archiepiscopi, ut
 aiunt, Missales orationes de Sancta Tri- 25
 nitate composuisse, & in secunda feria de
 sapientia, In tertia de spiritu sancto, In
 quarta

quarta de caritate, In quinta de angelis,
 In sexta de Cruce, In sabbatho de sancta
 Maria. Et hoc ideo vt presbyteri illius tē-
 poris nuper ad fidem conuersi, nondum
 5 ecclesiasticis officijs instructi, nondum e-
 tiam librorum copia præditi, vel aliquid
 haberent cum quo officium suum quali-
 bet die possent explere. Vnde & adhuc
 quidam easdem orationes quotidie etiã,
 10 cū proprio abundant officio, nolunt præ-
 termittere. In singulis quoque hebdoma-
 dibus, sexta feria de Cruce, & sabbatho
 De sancta Maria pene vsquequaque ser-
 uatur, non tam ex auctoritate quàm ex
 15 deuotione. Sicut enim huiusmodi obser-
 uationes nulli magis hebdomadæ quàm
 alij ascribuntur, ita nihilominus & illa
 de sancta Trinitate. Incongruum ergo vi-
 detur vnã Dominicam cum orationi-
 20 bus Albini, & cantu Stephani De sancta
 Trinitate celebrari. Cùm omnes Domi-
 nicæ authenticæ abundant officijs, quæ
 non minus nobis intimât honorem san-
 ctæ Trinitatis. Præfatione autem de san-
 25 ctâ Trinitate quam in diebus dominicis
 frequentamus, non ex Albino, sed ex Ro-
 manâ auctoritate suscepimus. Nam hæc
 I 2 est

Stephani hanc
 etiam officium
 composuisse de-
 Inuent. S. Ste-
 phani, testatur
 G. Durantus.
 Vocat ille La-
 diensem alij
 Leodiensem
 episcopum.

Præfatio de
Trinitate cum
alijs nouem cō-
posita à Pelagio
papa 11.

Albinus Orati-
onum Grego-
rianarum colle-
ctor.

est vna ex illis nouem, quas solas Pelagius
Papa antecessor Gregorij constituit ob-
seruari. Fecit tamē idem Albinus in san-
cta ecclesia non cōtemnēdū, nam Grego-
rianas orationes in libris sacramentorum 5
collegisse asseritur, paucis alijs adiectis,
quas tamen sub obelo notandas esse in-
dicauit. Deinde alias orationes siue præ-
fationes, etsi non Gregorianas, ecclesiasti-
cæ tamen celebritati idoneas collegit, si- 10
cut prologus testatur, quas post Grego-
rianas orationes, in medio eiusdem libri,
collocauit.

De concordia & ordine officiorum. 15

CAP. LXI.

Officiorum cō-
cordia confun-
ditur intercala-
tione Domini-
carum vacan-
tium.

SCIENDVM autē quod sanctus Gre-
gorius, ita ecclesiastica ordinauit officia,
vt prima oratio in Missa, officio, lectioni
& euangelio semper concordet; sicut in 20
omnibus solemnitatibus comprehendere
potest. Sed hanc concordiam in æstuali-
bus Dominicis illi maximè confundunt,
qui vacantium Dominicarum orationes
incongruē assumunt. Verbi gratia, vt illa 25
orationem. Deprecationem, quæ etsi in
octaua Pentecostes post ieiunium qua-
tuor

tuor temporum legitimè ponatur, multotiens tamè & inter Dominicas in tertio loco reperitur, & hoc ideo quia & prædictum ieiunium in secunda hebdomada post Pentecosten aliquando licet incògruè celebretur. Qui ergo prædictam orationem tertio Dominicali officio applicauerit, concordiam officiorum vsque in aduentum Domini secundum ordinè

10 disturbabit. Eodem modo & ille peccabit, si quis post ieiuniū Autumnale orationi vacantis Dominicæ, siue illi orationi, Absolue [quod ieiunium præcedit,] aliquid ex dominicalibus officijs adoptauerit. Ijs ergo præmissis ita Missales orationes singulis officijs feriatim copulentur, vt illa oratio: Omnipotens sempiternè Deus, qui abundantia pietatis. Et illi Euangelio Duo homines, societur, quæ

20 adinuicem adeo concordant, vt deuotio Publicani in ipsa oratione exprimi videatur. Item illa secreta, Deus qui legalium, differentia sacrificiorum semper iniungenda est illi offertorio. Sicut in holocausto. Nā quamuis & aliæ huiusmodi orationes, suis officijs indubitanter concordent, in prædictis tamen euidentior con-

Superfluū hoc esse subindicat cod. man. quippe quòd lineis duabus includitur,

Restituendi es hoc loco Missales quidam libri

cordia notatur, quam qui diligenter obseruauerit, nec antea nec postea concordiam officiorum disturbabit, si per ordinem officijs orationes sociare voluerit.

*De Dominicali officio non facile
prætermittendo.*

CAP. LXII.

IVXTA Romanam consuetudinē in omni Dominica ecclesiastico conuentui cum officio dominicæ satisfacimus, nisi aliqua celebris festiuitas in ipsa die occurrat, vt festum Iohannis Baptistæ, vel sancti Petri Apostoli, pro quibus non minus quàm pro Dominica populus solet congregari, quas & in alijs diebus solemnissimè celebraremus. Itē cum plures sunt Dominicæ quàm officia, non vt quidam differimus, sed quotiens necesse fuit aliqua repetimus, Illo duntaxat obseruato vt vltimum officium in proxima tantum hebdomada ante aduentū Domini cantetur. Est enim præparatio Domini aduentus. vt sicut antiqui patres per quinque ætatum curricula annorum, siue per quinque libros Moyse de aduentu Christi edocti sunt, nihilominus & nos per quinque

Officia Dominicarum, si plures sint repeti debent non differri. [Supra 19. 20. 41.]

OBSERVATIONIBVS. 135
quinque Dominicas de Aduentu eius in-
struamur. Vt iuxta euangelium eiusdem
diei, de quinque panibus, cum quinque
milibus hominum saturari mereamur.

Explicit *μικρόλογος.*

Collegij Societatis Jesu Paderbornae N° 1591

*Hic libellus catholicus est, neque indignus
qui in lucem emittatur.*

Antonius Gaspoel

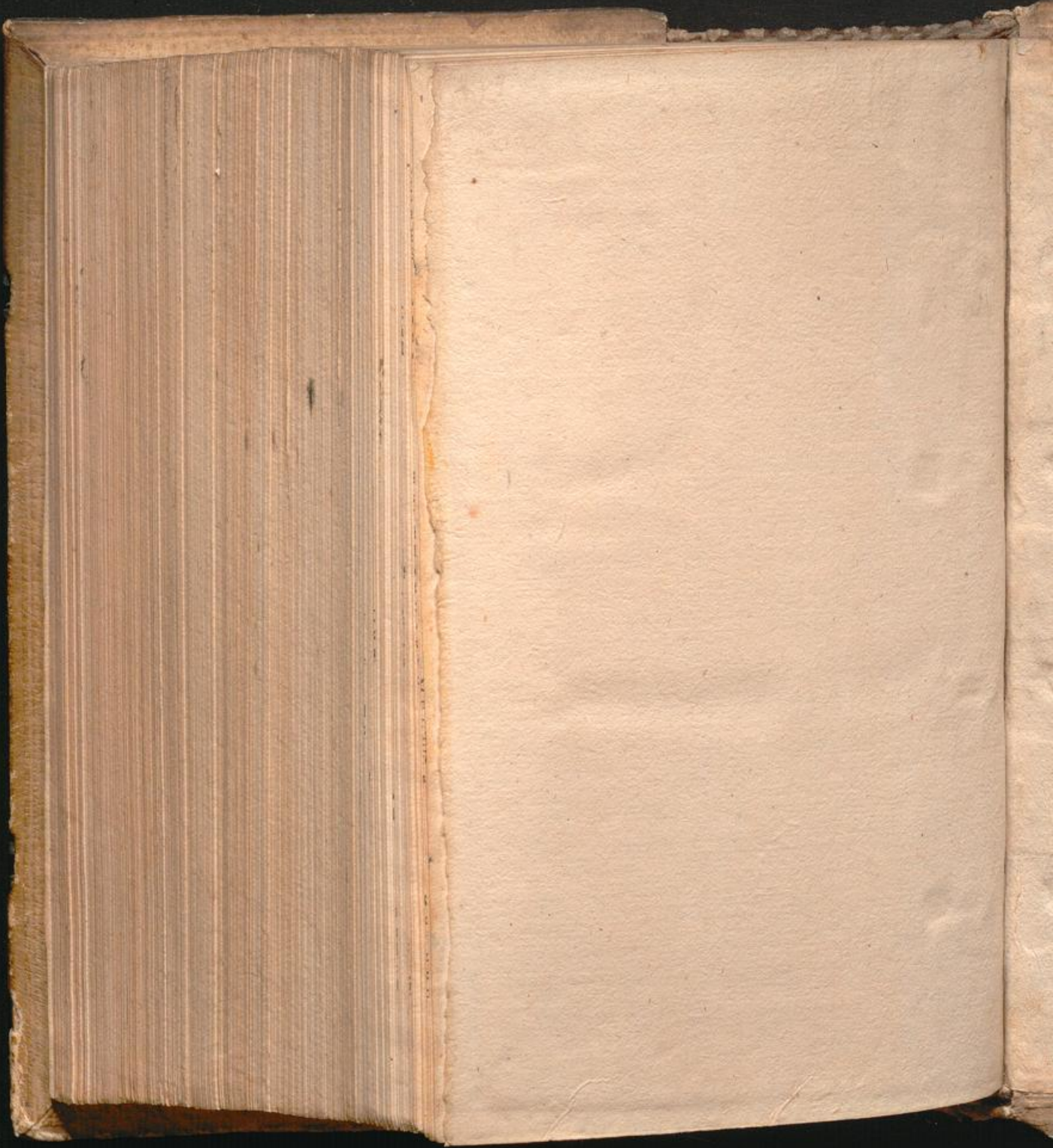
112
OBSERVATIONES
de...
...
...
...

Epistola...

...
...
...

Antonius Cap...

Th
4844